

Першою протестувати вийшла Марія Олійник

АРГУМЕНТИ ВАНДАЛІВ

У ніч на двадцятьє червня 2005 року невідомими пошкоджено пам'ятник Тарасу Шевченку в Донецьку. Паскудники нітрофарбою зробили напис такого змісту: "Я за русский язык Шевченко!" Вочевидь, спеціально для службовців Донецької обласної адміністрації, навпроти приміщення якої стоїть пам'ятник Кобзареві, "розписали" тією ж фарбою ще й парапет на вході в підземний перехід, зазначивши, що стоять "за Україну без Ющенко!"

Марно, вочевидь, говорити про культуру цих "оборонців російської мови", яких не зупинив ні авторитет Тараса Шевченка, до якого вони у варварський спосіб апелюють, ні святодухівський день, що, крім іншого, знаменує ще й велич мов людських, ні, врешті-решт, звичайна повага городянина до чистоти та інтелігентності свого міста. Стверджуватися через руйнування — звичай варварів, і прояви його в поведінці людей третього тисячоліття свідчать або про недоумкуватість, або про безкінечну підлість. І в тому, і в іншому випадку своє слово має сказати суд.

Заступник голови Донецької "Просвіти" Марія Олійник звернулася до обласної державної адміністрації та правоохоронних органів із вимогою розслідувати цей акт вандалізму, знайти й покарати винних.

Прес-служба ДОО "Просвіта"

"Не маючи широкої популярності серед загалу, козацькі організації, використавши слоган "ми — еліта", перетворилися на верстати масового продукування генералів".

Стор. 3–4

А ви як думаєте? Розпочинаємо дискусію!

"З усіх боків лунають нарікання, що влада нині діє непрофесійно. Але чи професійно аналізують і оцінюють прорахунки влади журналісти? Чи професійно користуються вони наданою їм свободою? У пресі вже звучало питання: хто насправді хворий — влада чи журналістика?"

Стор. 5–6

Дорога редакціє!

14 липня ц. р. минає 10 років, як відійшов за межу вічності Олесь Гончар. Слово його завжди привертало увагу широкої громадськості.

Хотілося, щоб воно прозвучало на сторінках газети "Слово Просвіти", яка захищає права нашої рідної української мови, проблемам якої приділяв багато уваги у виступах і статтях, і зокрема в "Щоденниках", незабутній Олесь Терентійович. Я зібрав їх для Вашої газети, бо вони актуальні й сьогодні.

Павло ПАРАСКЕВИЧ, кандидат філологічних наук, доцент, м. Херсон

"МОВО, БУДЬ! МОВО ЖИВИ І ЖИВИ" Думки Олесь Гончара про мову із записів у "Щоденниках"

♦ Мова для нас, українців, — це не тільки засіб спілкування. За сучасних обставин вона щось значно більше! Для нас мова — це й пам'ять, і честь, і гідність; для нашого народу мова — це саме життя. Бути чи не бути? Вирішується через життєвість мови, через свідомість її носіїв. І хоч як прикро буває, я все ж вірю в силу нашої мови, в її майбутнє.

♦ Позбавити народ мови його — підірвати в ньому почуття власної гідності. Недорікуватим мусить почувати себе вживач суржику, отже, неповноцінним.

♦ Мова кожна — джерело творчої духовності; це той запас генетичної сили й краси, що його народ передає тобі, своєму синові, щоб ти був, щоб не став ніким, безголосим.

♦ Якщо людина не вірить у повноцінність своєї мови, вона не вірить і в свою власну повноцінність, така мусить вважати себе людиною другого сорту.

♦ Зостатися без почуття до свого рідного, до своєї мови, культури — це означало б зостатися з пустою душею.

♦ Ми не є і не повинні стати народом суржикової мови чи мови мертвороде-

ративної. Маємо витворену протягом віків мову дивовижно багату, одну з найбагатших у світі, барвисту, запашну, розмаїту, здатну активно жити-розвиватись, придатну для найскладнішої художньої і наукової творчості. Злочинном було б занедбати таке неоціненне духовне добро.

♦ Той, хто зрікається рідної мови, часто й не розуміє, що в цьому вже є елемент відступництва, елемент зради. А треба б йому це пояснити! Відділити підлх від темних.

♦ Мова — основний генофонд нашої культури, і все залежатиме від того, чи зуміємо зберегти її в усьому історичному багатстві. Школа, учитель, письменник — найперші і найвірніші оберігачі.

♦ У нашій мові є все, чим уславилися інші мови: і мелодійність італійської, і міль латинської та німецької, і багатство російської... Тільки треба вміти її повністю відкрити для себе. А як рідко це кому вдається.

♦ Ви забрали в нас все, тепер хочете забрати останнє — мову. Навіщо вона вам? А ми без неї — не ми; якщо не стане її, не стане і нас.

♦ Факти нехтування рідною мовою не минають безслідно. Завдають шкоди літературі й самому суспільству. Перехід на суржик означає здрибнення душі,

ЧИТАЧ ПРОПОНУЄ

її зубожіння і зрештою може призвести до спустошення молоді. Перекотиполе — то вже неповна людина.

♦ З незрозумілою для мене тупою послідовністю й цинізмом українська мова витискається, виганяється звідусіль, де їй треба бути б згідно з Конституцією... З якою метою? Навіщо? Об'єктивно — це на шкоду держави... Це пригнічує й дратує людей, сіє неприязнь міжнаціональну... Тупість і тупість. Щось треба робити.

♦ Для літератури того чи іншого народу мова його — це повітря: зникне повітря — і література задихнеться.

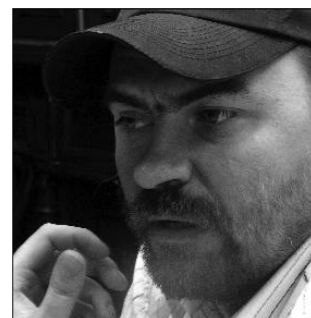
♦ Коли звернув зі стежки в густі трави, то коники так і бризнули з-під ніг! Яка така гарна в нас мова: коники бризнули з-під ніг!

♦ ДЯКУЮ БОГОВІ, ЩО ДАВ МЕНІ НАРОДИТИСЯ УКРАЇНЦЕМ. (14.07. 1995)

Від редакції.

Ми сповнюємо побажання нашого читача з Херсона Павла Параскевича і друкуємо частину дібраних ним цитат із "Щоденників" Олесь Гончара. Як часто це буває, творча порада читача газети співпала із задумом редакції: сьогодні ми розпочинаємо друкувати матеріали "круглого столу", зорганізованого видавництвом "Веселка" з нагоди виходу в світ трьох томів "Щоденників" (див. стор. 11–12). А ще талановите слово Олесь Гончара про мову співзвучне тим роздумам, з якими читачі "Слова Просвіти" виступають у "Читацькому вічі", запитуючи: чи діє стаття 10 Основного Закону в нашій державі? (див. стор. 8–9).

Олесь САНІН: "Сфера кіно, та й узагалі, українського мистецтва — це питання безпеки"

Стор. 15

УСЬОГО НА РАХУНКУ
ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ —
696 074 грн. 09 коп.
Списки офірувачів —
в наступному числі "СП"

Державні нації дбають про те, щоб молоде покоління прилучалося до власної історії. Пам'ятати її — право та обов'язок цивілізованих націй.

Сьогодні з темряви віків проступають маловідомі досі або зовсім нові імена — величні тіні наших забутих предків. Сотні років від суспільства замовчувалися або зникали невідь-куди свідчення про славетних українців, людей великої сили духу, справжніх богатирів української історії. Багатьом поколінням українців прищеплювалися негативні образи-стереотипи наших предків, неспроможних бути добродіями людьми. Чого вартий образ “зрадника” Івана Мазепи?

Але ж Іван Мазепа — найвідоміша постать в українській та європейській історії. Його у своїх творах оспівували світові генії — письменники Вольтер, Байрон, Гюго, композитори Ліст, Маурер, живописці Делакруа, Верне та інші. А для багатьох із нас, на наш сором, він залишається зрадником...

З архівів вилучалися документи, інші історичні джерела, які могли б пролити світло на об'єктивну історію України. А підручники радянської доби, та й художні твори, як правило, формували в молодого покоління образ шароварного українця-малороса, який понад усе полюбляє горілку й сало.

Одним із таких “забутих” нами або маловідомих велетнів, без сумніву, є український гетьман Пилип Орлик. Життя його було складним, неспокійним. Гетьман-вигнанець, гетьман-емігрант...

Походив Орлик із поважного чесько-польського роду, один із представників якого Степан (батько Пилипа), опинився на Віленщині (сучасна Білорусь) й одружився з православною україною Іриною Малаховською. Це була майбутня мати Пилипа, який народився у жовтні 1672 р., а вже наступного року його батько загинув у битві під Хотиним у польсько-турецькій війні. Початкову освіту хлопець отримав у Литві, вчився і закінчив Києво-Могилянську академію. Здобивши випускний одержав посаду писаря Київської митрополії, потім служив у Генеральній військовій канцелярії.

Його порядність, працелюбність і глибоку любов до Вітчизни помітив гетьман Іван Мазепа і призначив генеральним писарем Козацької держави. Пилип стає найближчим помічником і одноступцем гетьмана Мазепи. На той час це була виняткова кар'єра. Далі Пилипа призначили до дипломатичної праці. Іван Мазепа втаємничує Орлика в усі секрети тодішньої української політики, і він стає її безпосереднім виконавцем. Гетьман був хрещеним батьком старшого сина Пилипа — Григора, якому доля пізніше присудить продовжити політичну місію рідного і хрещеного батьків у Європі.

У 1707 р. гетьман та генеральний писар навіть поцілували хрест із животворящим деревом і поклялися на вірність одне одному: “...Як я присягнув, так і ти присягни мені перед тим-таки розп'ятим на животворящим дереві хрестом, що мені додержати вірності своєї та секрету...” П. Орлик дотримався цієї клятви: він згубив усі свої маєтності, поставив на карту добробут своєї родини (дружина та п'ятеро дітей — три сини і дві доньки), кинув себе в неймовірні злигодні й нестатки, але справі боротьби за незалежну Україну не зрадив ніколи.

Під час воєнних подій 1708—1709 рр. і поразки шведсько-українських військ під Полтавою Орлик залишився на боці Мазепи й разом із ним відступив на територію Туреччини, у Бендери. Тут отаборилась і запорозьке військо. Після смерті Івана Мазепи 5 квітня 1710 р. там же відбувся акт обрання геть-

маном Пилипа Орлика та козацької старшини.

Цього ж дня було проголошено “Конституцію прав і свобод Запорозького війська”. Ця конституція стала вищою точкою політичного мислення українців у XVIII ст., бо фактично проголошувала в Україні незалежну республіку. Це була одна з перших державних конституцій у Європі.

Як відомо, конституцію США схвалили й прийняли 1787 р., Франції та Польщі — 1791 р., у Російській імперії спроби створити конституцію були тільки в першій чверті XIX ст., але закінчилися трагічним повстанням декабристів у 1825 р.

Конституцію України одразу після її прийняття визнали уряди Швеції та Туреччини. Вона й сьогодні вражає своєю актуальністю й високим правовим рівнем. Учені й

розького, а на вільний козацький народ, якого не здолала збройно, віроломно накинула невольничу кормигу. Політику гетьмана І. Мазепи, його союз із Карлом XII преамбула характеризує як логічну й послідовну, обумовлену потребою визволення Вітчизни.

Послідовні 16 статей Конституції передбачали:

— установлення національного суверенітету;

— визначення кордонів Української держави;

— забезпечення демократичних прав людини;

— визнання трьох складових чинників правового суспільства, а саме — єдності і взаємодії трьох гілок влади: а) законодавчої (виборної генеральної) ради, що мала скликатися тричі на рік: перша — на Різдво Христове, друга — на Великдень і третя — на свято Пресвя-

якого мали увійти не лише генеральна старшина й полковники, а й представники Запорозжя та полків по одній заслуженій особі від кожного. Конституція підкреслювала, що в державі мала бути навечно утверджена єдина християнська віра і що Україна на обох берегах Дніпра стає вільною від іноземного панування.

Цілком зрозуміло, що форма цього документа не позбавлена деяких хиб і помилок, адже писався він у надзвичайно складний час в умовах важкого економічного стану пограбованої Вітчизни. Але ж це перша Українська Конституція 1710 року!

Пилип Орлик як гетьман не мав достатньо можливостей для запровадження Конституції в життя повною мірою, проте вона не лишалася лише пам'яткою суспільно-політичної думки України, а протягом чотирьох років (від 1710 до

своєї землі й народів, щоб заявляти, за висловом самого Орлика, “мої права і права моєї нації на Україну”. Розуміючи складність свого завдання, П. Орлик із сумом порівнював себе з корабельником, який повинен “у жорстокий час направити розхитаний вихорами і бурями український корабель до благословених берегів нашої Вітчизни, котру стереже московський дракон, і повернути її колишню волю!”

Після невдач у військових справах, поразок шведсько-українських і польсько-українських у 1714 р. після того, як Орликові не вдалося реалізувати плани визволення України, він разом зі своєю генеральною старшиною переїжджає до Швеції, у 1720 р. — до Австрії, пізніше — до Чехії. Від 1722 р. він дванадцять років живе у Греції, в Салоніках. Це був найтяжчий момент його життя, яке він порівнює з в'яз-

ГЕТЬМАН ПИЛИП ОРЛИК І ПЕРША УКРАЇНСЬКА КОНСТИТУЦІЯ

Публікація присвячена Дню Конституції України, 28 червня

Українська Конституція Пилипа Орлика стала реальною моделлю вільної, незалежної держави, яка б засновувалася на природному праві її громадян на свободу і самовизначення.

політики нині небезпідставно вважають, що, втілюючи ідеї її нахненника І. Мазепи, вона як державний акт республіканського спрямування на 80 років (!) випередила ідеї Французької революції. Українська Конституція стала реальною моделлю вільної, незалежної держави, яка б засновувалася на природному праві її громадян на свободу і самовизначення.

Як складалася Конституція? Про це свідчать архіви Григора Орлика, в яких збереглися оригінальні тексти і записи його батька Пилипа: “Я один зложив найбільшу частину договору (Конституції). — І. М.) і зрадагував цілий договір. Я зложив це за першим планом...” Хто брав участь у виробленні Конституції? “Поміж особами, — писав П. Орлик, — що обмірковували точки цього документа, були Войнаровський, Гордієнко, Ломиковський, Максимович, Іваненко, Карпенко, і ще деяких прізвищ не пригадую...”

Отже, Конституція 1710 року була загальнополітичним актом волевиявлення Запорозького війська.

Дивно сьогодні читати цей твір! Кризу призму нашого нещасного безпам'ятства з похованих сторінок постає світ, який вражає уяву й видається неймовірним. В Україні триста (!) років тому було створено одну з перших у Європі конституцій, а ми три століття тому не мали свободи!..

Конституція складається з преамбули (вступу) і 16-ти статей. У преамбулі подається коротка історія козацтва як виразника прагнень усього українського народу, піднесення і падіння козацтва після його “добровільного” переходу під проводом Б. Хмельницького під самодержавну руку Московської імперії. За допомогою всіх можливих способів і засобів ця імперія обмежувала і скасовувала права й вольності війська Запо-

тої Богородиці; б) виконавчої (гетьман, обмежений законом у своїх діях, генеральна старшина й обрані представники від кожного полку. На відміну від Московії, “самодержавіє гетьманському уряду неприличне!”); в) судової (підзвітної і контрольованої).

Такими в Конституції визначалися принципи побудови української держави. Кожна ж зі статей формулювала конституційні норми в усіх галузях державного та суспільного життя за головної умови — відторгнення майбутньої Української держави від Московської імперії.

Одним із ключових моментів Конституції стало визнання кордонів України та забезпечення їхньої цілісності. “Як кожна держава складається і затверджується не порушеною цілісністю кордонів, — записано в ній, — так і Мала Росія, Вітчизна наша щоб у своїх кордонах, стверджених пактами від Речі Посполитої Польської і від Московської держави, які відійшли в гетьманську область, не були насильно змінені і порушені...”

Гетьман як керівник держави зобов'язувався Конституцією чинити всіляку поміч Запорозькому Низовому війську. Цей документ визначав права всіх верств населення України: козацтва, селян, міщан, купецтва, усієї людності на території полків.

Державний скарб відокремлювався від гетьманського. На утримання гетьмана виділялися суворо визначені окремі землі та кошти. Полковники й сотники обиралися демократично — вільними голосами козаків чи сотні. Визначальною рисою Орликової Конституції, яка, власне, робить її однією з найдемократичніших серед усіх тогочасних державних актів, є пункти, котрі обмежували гетьманську владу на користь старшинської ради — своєрідного козацького парламенту, до

1714) була нормативним документом на всій правобережній Україні.

Цей документ відіграв велику роль у діяльності Пилипа Орлика. Він став важливою правовою основою при укладанні міжнародних договорів про допомогу у війні з Петром І. Орлик добре розумів, що йому одному не втілити в життя план відродження Української козацької держави. Талановитий дипломат П. Орлик робив відчайдушні спроби умовити союзників в урядах Швеції, Німеччини, Польщі, Франції, Туреччини на спільну боротьбу з царем. Він активно листувався з монархами та іншими високопосадовцями, порушував українську проблематику на різних приватних та офіційних зустрічах. Ніхто, крім Пилипа Орлика, не зміг підняти тоді українське питання на рівень загальноєвропейської політики. Ось що писав міністр закордонних справ Франції Дезайєр після зустрічі з Орликом: “Новий запорозький гетьман — людина з розумом і освітою. Він гарно тримається, зовсім молодий”. (А було тоді Орлику всього 38 років).

У своїх стосунках із закордонними державами, до яких звертався Орлик по допомогу в цій складній для України ситуації, він підкреслював: “Ми не можемо дивитися холоднокровно на нещастя, яким віддана наша нація на порушення її прав... Ми говоримо, що з допомогою Господа Бога козацька нація буде обновлена у своїх правах”. Ці слова і сьогодні вражають проникливістю і боєм за український народ, за його історичну долю.

Високоосвічений, із тонким національно-політичним розумом, палкий і свідомий патріот і борець за незалежну Україну, Пилип Орлик виокремлювався у тогочасному середовищі української козацької старшини. Його головним бажанням було здобути політичну свободу

ницю. Тут він поховав свого молодшого 10-річного сина Якова. В еміграції деякий час із ним був і середній син Михайло, якого він теж втратив. Дружина Ганна довгий час перебувала у Кракові. Вона допомагала у громадсько-політичній праці спочатку своєму чоловікові, а потім старшому синові Григорові. Тривалий час Ганна з дітьми перебувала в передгір'ї Карпат. Вона знайшла притулок у маєтку магнатів Потоцьких (нині це музей в Івано-Франківську).

Пилип Орлик помер у травні 1742 р. Поховано його в Яссах (Молдова), неподалік від Бендер. Мудрий державник, дипломат, творець нашої першої Конституції зустрів смерть у такому убозстві і бідності, що молдовський господар мусив поховати його власним коштом.

Після смерті Пилипа Орлика його справу гідно продовжував син Григорій, та він загинув на берегах Рейну в лавах французької армії в битві проти прусських військ 1769 року, на сімнадцять років переживши батька. На той час він уже був маршалом Франції. Його нащадки від шлюбу з графинею Оленою Дентевіль і досі живуть у Франції, дбайливо зберігаючи родинний архів. Цікаво, що від назви маєтності Григора Орлика під Парижем походить назва знаменитого летовища “Орлі”. Імовірно, живуть нащадки гетьмана-емігранта і в Україні.

Ось така коротка історія про двох українських патріотів Пилипа та Григора Орликів. Їх шанують і пам'ятають у Європі, зокрема у Франції, в Парижі. А чи всі ми в незалежній Україні, про яку так мріяли батько і син Орлики, знаємо їхні імена?

• **Ірина МАГРИЦЬКА**, доцент кафедри журналістики Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля

Продовження. Початок на с. 11

«УНІКАЛЬНЕ ЯВИЩЕ ЧАСУ»

Микола ЖУЛИНСЬКИЙ, директор Інституту літератури НАН України, академік, народний депутат України:

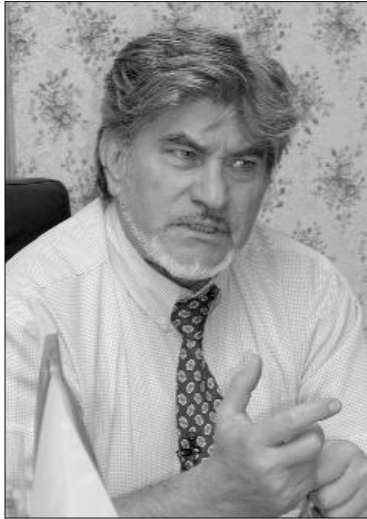
— Вихід «Щоденників» у світ — велика подія в історії літератури й народу. Вони багато що відкривають нам при перечитанні Олесе Гончара. Але мені здається, що найголовніше — це те, що Олесь Терентійович жив двома цінностями: творчість (він страшенно цінував образне слово і писав у щоденнику, що його доля — мислити образами) і Україна. Оце, на мою думку, у «Щоденниках» особливо вирізняється, правда, з боєм і з постійними тими проблемами, які переслідували Україну і, ясна річ, переслідували Олесь Терентійовича. Сьогодні, досліджуючи українську літературу 20—30-их років, доводиться реставрувати її тільки через художні твори, бо ніяких щоденникових записів і документальних матеріалів не залишилося, а письменники були репресовані, і ми дуже мало знаємо про їхнє життя, думки й тривоги. «Щоденники» відкривають нам внутрішній світ письменника, а це надзвичайно важливо. Бо коли є ота інтимна сторона буття письменника, особливо якщо вона ще така відкрита і чесна, як в Олесе Терентійовича, то це — особлива цінність. Я пам'ятаю, на початку 90-их «Веселка» видавала твори Василя Стуса «Вікна в позапростір». І там є його щоденникові записи і дуже неприємні слова про сучасників. І ми, пам'ятаю, пішли на це, сказали: «Нічого не поправлятимемо. Так, як сказав Стус, так хай воно і буде». Передмову дали, дещо пояснили, але залишилося все так, як написав письменник. Це — реакція художника. Навіть якщо вона й досить різка в оцінках декого, то ми повинні зрозуміти, що художник реагує інакше, ніж звичайна людина. Він реагує емоційно, і цей емоційний його спалах повинен бути зрозумілим і не повинен нести почуття образи, такої тотальної образи.

На жаль, дуже повільно здійснюється видання творів Олесе Гончара в «Науковій думці», але, мабуть, на це теж є причини... Я можу тут також добре слово сказати на адресу нашого Держкомтелерадіо України, згадавши перших 6 томів літературної спадщини Тараса Шевченка. Прекрасне видання і треба сказати, що й масове зробили. Це також велика справа, а починали ми її з Іваном Драчем. Дуже добре, що Держкомтелерадіо розробило Програму соціально значущих видань і підтримує наші стабільні, наші авторитетні видавництва, такі, як «Веселка». Бо це також підтримка фахового колективу. Не так багато в нас сьогодні є спеціалістів видавничої справи, щоб ми не думали про те, як їх зберегти. Маю на увазі редакторів, художників, тобто те коло людей, які творять унікальне явище — книгу. Дякую веселчанам, дякую керівництву Держкомтелерадіо, але, передусім, Валентині Данилівні за те, що Ви це здійснили, і з'явився надзвичайно важливий документ епохи — «Щоденники» Олесе Гон-

«ДЯКУЮ БОГОВІ, ЩО ДАВ МЕНІ НАРОДИТИСЯ УКРАЇНЦЕМ»

чара. Нам тепер треба читати й думати, і розуміти, що великий художник — це той світ, якого ніколи не можна до кінця пізнати. «Щоденники» дозволяють нам ще ближче наблизитися до художнього світу Олесе Гончара.

«ЩОДЕННИКИ» — ЦЕ СПОВІДЬ ДУШІ

Павло МОВЧАН, голова Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка, народний депутат України:

— Колись мені випала честь тимчасово виконувати обов'язки завідуючого відділом прози в журналі «Дніпро», редактором якого тоді був Юрій Мушкетик. І мені довелося редагувати один роман (не згадуватиму того автора, він добрався до редакції на милицях). Я нещадно працював ножицями і клеєм. І коли я все це вже порізав, і, скажімо, з двадцяти аркушів зміг зліпити ледве чотири, то думав, що мене разом із Юрієм Мушкетиком чекає велика проблема: автор влаштує нечуваний скандал і кине́ться в бій захищати свої художньо недолугі писання. А він прийшов і сказав: «Складіть усі обрізки в папку. Прийде моя дочка і забере». Виявилось, що всі ті обрізки він потім використав у повному виданні роману. Очевидно, так натиснув на всі педалі та інстанції, що у видавництві мусили поступитися на шкоду українській літературі.

Та бувало й так, що редактори під тиском цензури змушені були вирізувати з творів найцінніше, що, до речі, робили і з творами Олесе Гончара. Тож добре, що ще за життя письменник довірив «Веселці» свої романи й новели і, працюючи з видавництвом, зміг повернути до творів дорогий йому, та й українській літературі, місця. Шануючи що добру традицію співпраці з «Веселкою», Валентина Данилівна довірила веселчанам «Щоденники» — річ дещо інтимну й утаємничену. Процес підготовки твору письменника до друку складний і скритий від читача (особливо такого унікального твору, як «Щоденники»), а читач до всього цікавий, він хоче знати, що там закреслено і не пішло до друку, зазірнути в святая святих.

Згадую, колись наш друг, відомий вірменський учений і письменник Левон Мкртчян дав автограф нашому спільному знайомому, але закреслив два слова. Минуло кілька років, а той при зустрічі все допитувався: «Левоне, поясни, призначай, що ти закреслив».

Така природа людська — поцікавитися, а що там, за межами...

Скажу і про власні самолюбства. Одержавши від «Веселки» щирий подарунок, — тритомник «Щоденників», я одразу кинувся до алфавітного покажчика, шукаю літеру «М». Знаходжу прізвище «Мовчан».

Згадується. Слава Тобі, Боже. Це наша людська слабкість — бачити і себе між людьми. Я до чого це кажу? Довелося перечитати багато щоденників, і, в першу чергу, дорогий усім нам «Щоденник» Тараса Шевченка. Читаєш і натрапляєш на прізвища, які збереглися тільки тому, що їх зафіксував геній.

Роздумуючи про творчість Олесе Гончара, не послугувуватимусь словом «геніальність». Талановите і правдиве слово письменника говорить саме за себе. Він мислить категоріями філософськими й уміє втілити ці філософії в художню тканину твору одним штрихом. Ось тільки один штрих. Олесь Терентійович чує, як болять фронтові рани, дивиться в ясне небо, як у вічність, дивиться чистим дитячим поглядом і думає про молодість:

«Треба написати повість про свою юність, коли мені вітер в степу піднімав волосся. Як коню гриву...»

Я десятки закладок зробив у місцях, які мене особливо вражали. То вражала правдивість, точність. Читаю і бачу — масштабна постать виросла в моїх очах! І коли хтось каже, давайте не культивувати особи Олесе Гончара, мене це дивує. Навпаки — треба до нього dorostati, підніматися, бо він і вічність, і сповідь. «Щоденники» — це великою мірою сповідь. І тому вони цікаві. «Веселка» відкрила ці першозмісти, першотексти, їх треба зберігати обов'язково. Вірю, що Валентина Данилівна буде такою щедрою і розкриє ще багато папок, де є чимало неопублікованого, і ми побачимо величину Олесе Гончара, таку, якою її створив Всевишній.

«СТАНЬМО УКРАЇНЦЯМИ!»

Петро КОНОНЕНКО, директор Інституту українознавства, академік:

— Я не раз казав і кажу зараз, що коли б із нами був Олесь Терентійович, багато чого в нашому житті робилося б інакше. Ви знаєте, коли Олесь Гончар виступав, скажімо, на загальних зборах Академії наук (зараз не знайдете тих записів, вони стерті), то квітнула завжди глибока думка, вирізьблювалася принципова позиція. Це завжди була дума про завтра. І коли він одного разу виступив і сказав, що прийняття таких-то людей (вони потім, на жаль, пройшли) не прикрасять Академії, бо вони не академіки по суті, члени Академії проголосували так, як він сказав. Пригадайте його державницький виступ у Верховній Раді. Були й такі депутати, які були проти того, щоб Гончар виступав. Вони так і не змогли усвідомити, що вони прийшли й пішли, і сліду доброго не залишили в історії, а як перекоотиполе прокотилися по дорозі. А Гончар — вічний. Як він потрібний сьогодні Україні! Ось голова Соціалістичної партії України, народний депутат Олександр Мороз подав до Верховної Ради проект, у якому пропонується мові сусідньої

держави надати статус офіційної. Хитро так, лукаво, делікатно наче... Але кому не ясно, що коли такий проект буде прийнято, української мови завтра не буде. Якщо можна зректися батька-матері, якщо можна зректися культури, а мова — це душа народу, то, за логікою, треба зректися нації і держави. Але такі проекти чомусь пропонуються в незалежній Україні. Я знаю, що при Олесе Терентійовичу такі речі навіть не ставилися. Бо це була совість, це був критерій, ніхто навіть не посмів би вийти на люди з таким проектом, чужим своєму народові.

Почнемо з того, що прочитаємо ці «Щоденники», бо без них творчості Олесе Гончара не збагнути. А її треба збагнути! Її треба осягнути! Та сьогодні жодний історик не може писати історію війни без очей томів. А тоді ми зрозуміємо, як писалися і оповідання, і «Прапорносці», і «Людина і зброя», аж до «Циклону». То — філософія. Який гуманізм! Яка народність! Там кожне слово — це біль. Часом — радість. Часом — печаль. Часом — драматичний розпач. І коли в урочу годину Україна виборювала свободу, Олесь Гончар вийшов із КПРС. Дехто дорікав, що це — зрада. Яка зрада і кого? Прочитаємо «Щоденники» і побачимо хресну дорогу України в XX столітті.

Валентина Данилівна пам'ятає, як одного разу (то була наша остання зустріч) я прийшов до Олесе Терентійовича. Розмовляли про наболіле, і тоді почув його тривожну думку, що не скоро ще в нас буде така Україна, яку вимріяв і виборював народ. Я розповів, що приїхав із Криму, там з'явилася українська гімназія. Ще немає належних умов, обмежені площі, у пристосованих класах дітям тісно, а батьки писали, мовляв, хай нам не дали нормально жити, а наші діти повинні вчитися, нехай хоч на підлозі сидять, але в українській гімназії! Олесь Терентійович порадувався, сказав, що дуже добре, коли ми знаходимо в житті оптимізм, а потім, як я вже виходив, провів мене до дверей, так став і каже: «І все-таки, Петре Петровичу, щоб була Україна, треба сто років». А він хотів, щоб вона була вже зараз. У щоденникових записях він бачив її прийдешнє, думав про майбутнє.

Чужинці за цілі століття неволі привчали нас до меншовартості. І так склалося, що про когось чужого ми кажемо «мислителі, естети» і таке інше. А про своїх... Якось вважаємо, що якщо свій, так він уже й не такий, не значимий. А Олесь Гончар був мислитель, громадянин найвищої свідомості. Якщо ми хочемо уявити справжнє життя сорокових років до кінця XX століття, то воно записане в творах Олесе Гончара і в цих «Щоденниках», які правдиво і любовно підготувала до друку Валентина Данилівна і разом із «Веселкою» випустила в світ.

«Щоденники» — це особливий жанр літератури. Підготуймо такий наш щоденник: «Олесь Гончар сьогодні: в нашій пам'яті, в нашому розумінні і в нашій душевній вдячності». І надрукуємо його в журналі «Українознавство». Це — Олесь Гончар. Це — наша гідність сьогодні і наше завтра. Я думаю, що за цими трьома томами переписуватимуться праці з історії, з літератури, з суспільної свідомості, з національної, державної свідомості. Це те, що нас ставить на рівень європейських народів. Якщо ми хочемо стати європейцями, спочатку станьмо українцями! Прочитаймо Олесе Терентійовича! Він — все-світній письменник, тому що він глибоко український. Бо немає народу без нього і його немає без народу.

«ДУЖЕ ЦІННЕ ВИДАННЯ»

Олесь ЛУПІЙ, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка:

— Тритомний «Щоденник» Олесе Терентійовича — це дуже цінне видання і дуже потрібне саме зараз. Чим цінне? Цінне тим, що там є такі матеріали, яких не можна знайти ніде, в жодному творі Олесе Терентійовича. Деякі вибрані місця зі «Щоденників» прозвучали у чудовому виконанні юних читачів, студентів Київського міського педколеджу. Звернемось до першого тому, там є запис, зроблений 1959 року. Тоді Олесь Терентійович проїжджав лівим берегом Дніпра, недалеко від Чигирини, і побачив, як руйнували хати в селах, які мали бути затоплені. Стіни щойно побілені, білі, блакитні. І з яким боєм він про все це пише! А далі — друге село, хати в ньому не такі вже святкові, їх теж готують до знищення. Справа в чому? А в тому, що люди першого села не знали, що їхнє село буде затоплене й готувалися до весняних свят — до Великодня, до Святої Трійці. Побілили всі хати, відсвяткували, а потім прийшла оця чорна вість, — і село почало готувати до затоплення. Пам'ятає, там останні рядки: «Оце поема про море». Це, по суті, був закид і Довженку за його твір «Поема про море». Настільки це глибоко, настільки це зворушливо написано...

Записи в «Щоденниках» — це літературні перлини, сучасні зразки есеїстики, зроблені на високому мистецькому рівні. Це — перше, і свідчить, що людина керувалася принципом давнього грецького філософа, який сказав: «Якщо робиш — роби». Друге — свідчить про його високий патріотизм. Третє — це висока мораль автора. Він проникливо, переконливо і зворушливо пише про Україну, про молодість, про своїх рідних, про дружину, про дітей, про внуків, про друзів. Мені особливо дороге те (сам я зі Львівщини), як Олесь Гончар писав із любов'ю про мій край і моїх краєв, про віру нашу християнську. Я ніде, в жодного письменника не читав таких щирих слів, як в Олесе Гончара, про греко-католицьку віру нашу, про митрополитів Андрея Шептицького і Йосипа Сліпого.

«Щоденники» швидко зникають із прилавків книгарень і стають бібліографічною рідкістю. Думаю, що згодом видавництво, якщо матиме кошти, могло б перевидати ці три томи. А зараз можна використати різні форми перевидань, зробити тематичні випуски зі «Щоденників».

Далі буде.

• **Ярема ГОЯН,** лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка

Весна в Україні — Шевченківська весна: в березні народився наш Тарас, у квітні його викуплено з кріпацької неволі, у травні Український народ ішов за труною Поета, повитою козацькою китаїкою, і в Україну з холодного Петербурга навки повернувся Пророк, і спочив у вічному тихому домі на Чернечій горі над Дніпром, і живе під небом безсмертний дух.

Радіємо весні, бо в день народження Тараса Шевченка народилася і наша “Веселка”, де вперше в історії українського книговидання здійснено мрію Поета — випущено “Поезії” в двох томах і “Буквар” — останню прижиттєву книжку Тараса, створену для освіти народу.

Радіємо і тим, що цілий ряд книжок Тараса Шевченка для дітей (зокрема “Буквар”, “Мені тринадцятий минуло”) пішли в світ зі щирим словом нашого світоча Олесь Гончара, особливо “Кобзар”, щедро ілюстрований видатним графіком, академіком Василем Касіяном.

І ось тепер, у “Веселці” — свято: завершено велику і славу роботу — випущено “Щоденники” Олесь Гончара в трьох томах, де чимало сторінок присвячено Тарасові Шевченку, а також вічній низи нашої нації — “Кобзарю”, названому письменником “національною святиною українського народу”. Віримо в ці слова Олесь Гончара, як віримо у його щоденниковий запис за десять днів до відходу у вічність, 4 липня 1995 року:

“Дякую Богові, що дав мені народитися українцем”.

Святі слова, ставимось до них, як батько до рідних дітей, і так бережливо готували до друку щоденникові записи Олесь Гончара, які вперше побачили світ у “Веселці”.

Упорядкувала “Щоденники” і написала передмову до цього унікального видання дружина письменника Валентина Данилівна Гончар.

Вихід “Щоденників” — соборне свято в українській літературі, свято живого слова незабутнього Олесь Терентійовича Гончара, який і сьогодні, в час значних перетворень у державі на краще, разом із Українським народом, його безсмертним революційним духом, що сонячно-помаранчево засяяв на столичному Майдані — Серці України.

“ДУХОВНА ЕНЕРГЕТИКА СЛОВА”

Фото Г. Оберської

Валентина ГОНЧАР, дружина письменника:

— Я безмежно вдячна всім вам, шанувальникам творчості Олесь Гончара, за те, що ви прийшли відзначити цю важливу подію — вихід у світ тритомника “Щоденників” письменника. Вдячна видавництву “Веселка”, яке разом зі мною здійснювало цю подвижницьку працю.

Історія видання “Щоденників” драматична, дуже складна й дуже

непроста. Широ дякую також Іванові Федоровичу Драчу, голові комісії зі спадщини Олесь Гончара. Саме він зробив перший поштовх у цій справі, сподвигнув мене на цю велику роботу. Я запитувала: “А якщо про Вас там будуть якісь критичні зауваження?” — “Нічого, видавайте, хай усе залишається так, як записав Олесь Гончар”. Я так і зробила, з такою ж бережливостю до слова Олесь Терентійовича ми працювали з видавництвом “Веселка”. І я, і видавництво мали обов’язок перед пам’яттю письменника, треба було все відтворити з записників і зібрати докупи. Їх було багато, більше сотні, і все ж Олесь Терентійович потім шкодував, що не робив цього щоденно. Хоча в останні роки свого життя, коли Олесь Терентійович уже тяжко хворів, він увесь час мені казав: “Валю, давай повернемося до щоденників. Давай я буду їх не те що переосмислювати, а готувати перекиданням у сучасність, додавати якісь коментарі до них”. Ну, так склалося, що через його хворобу цього зробити не вдалося. Звичайно, якби Олесь Терентійович повернувся до них, якби дозволило йому здоров’я, то, очевидно, він би щось скорочував, щось би додавав, може, якісь би свої різкі судження про своїх колег, які часом записував під настрій, він би десь згладжував, що, чесно кажучи, мене теж подеколи це стриму-

поповнило бібліотечні фонди України. Дякую за допомогу і постійну підтримку другові Олесь Терентійовича з юних літ Якову Оксюті, першому заступникові голови Держкомтелерадіо Василю Шевченку, головному редакторові “Веселки” Ірині Бойко, головному художникові Миколі Пішніці, редакторові Лілі Островській, усьому колективу видавництва. Хочу, щоб “Щоденники” доходили і до людей молодших, тому що та енергетика, ті духовні заряди, які вкладені в слова Олесь Терентійовича, важливі для молодого покоління. Хочу, щоб слово письменника важило для молоді так багато, як важило воно для Олесь Гончара в житті.

ЗАПОВІДАНО “ВЕСЕЛЦІ” (Із передмови Валентини Гончар до першого тому “Щоденників”)

“У цьому вирі сповідальності мені непросто виносити на люди щоденники дорогої мені і мільйонам читачів людини — Олесь Гончара. Непросто не тому, що я маю якісь сумніви в доцільності чи вчасності їх публікацій; не мучать мене і вагання щодо їхньої, як кажуть у нинішні ринкові часи, конкурентоздатності. Ні, щоденники автора “Прапороносців” і “Собору”

«ДЯКУЮ БОГОВІ, ЩО ДАВ МЕНІ НАРОДИТИСЯ УКРАЇНЦЕМ»

вало в підготовці спогадів до друку. Знаю, що Олесь Терентійович остерігався вішати ярлики, хоча сам багато натерпівся від ярликів, які вішали на нього за життя, і тепер є такі, що не скупляться на них, коли письменника вже десять років немає з нами. Але деколи він, стривожений, ображений, змучений несправедливістю до краю (а цього ніколи не бракувало!) інколи й собі дозволяв висловитися про декого так, як той заслуговав. Але я розуміла, що це, очевидно, писалося під враженням, під певним настроєм і, працюючи над “Щоденниками”, думками й душею радилася з незабутнім Олесь Терентійовичем, як і сьогодні раджуся з ним в уяві в багатьох життєвих справах.

Робота над підготовкою “Щоденників” до друку тривала кілька років. Я розбирала ці записнички й не могла передбачити, який буде обсяг видання. А обсяг постійно зростав і сягнув трьох томів. Видавництво обережно ставилося до кожного запису письменника, намагалося зберегти працю Олесь Гончара тривалістю в п’ятдесят років. На видання потрібні були кошти, а скрута з фінансами на книжки добре всім відома. Знаю, скільки написав листів і прохань директор видавництва Ярема Гоян, щоб видати “Щоденники” в трьох томах, і добре, що Держкомтелерадіо України, його голова Іван Сергійович Чиж пішов назустріч видавництву, підтримав цей проект. Видання було внесено до Програми соціально значущих видань і вийшло в світ,

йдуть до читача, як мені здається, вчасно — якраз у пору, коли Україна виборює свій шлях у цьому складному, розвирваному світі. Можливо, енергія Гончарової думки і почуттів здатна буде “підзарядити” читачів силою мудрості й добра. Непросто ж виходити з щоденниками на люди тому, що в них і досі відчувається дихання суспільних, літературних, культурницьких змагань близької доби, не встояної не тільки в душах, а й в умах багатьох сучасників.

Олесь Гончар прожив щасливе і водночас трагічне життя, йому було що сказати людям про пережите, передумане, переболіле, осмислене й осягнуте. Письменник жив психологічно заглибленим життям, але воно не крутилося навколо романів-перелюбів, чаркування і богемних загулів, — він був людиною занадто громадською, і суспільною, і гордою, щоб свої душевні стани оприлюднювати.

Отож щоденники Олесь Гончара публікуються такими, якими вони свого часу вилилися з його душі, і яким саме життя веліло стати пам’яткою доби. Вони писалися в різних умовах: на фронті і в полоні, у мандрах рідною землею і поза її межами, у рідному домі та в затишній, любій серцю письменника Кончі-Озерній — і таким чином увібрали в себе майже все життя письменника — більш як півстоліття. Не хочу брати на себе місію інтерпретатора цієї своєрідної сповіді письменника: все-таки людина я не безстороння, дружина і розпо-

рядниця його творчої спадщини — тобто людина зацікавлена. Деякі записи Олесь Терентійович читав мені ще за життя, а в повному обсязі я прочитала їх уже після його смерті. І як читач зізнаюся: я зано-во прожила з ним сповнене високого духовного заряду життя, пройшла через його озон і через тяжкі випробування долі, через злети і влаштовані недоброю добою вирви. Сорочок вісім років тривало наше спільне життя, тож я багато про що знала, але всю глибину його внутрішніх страждань і природного оптимізму в такому переплетенні, в якому вони постають із щоденників, осягнула, щойно поставивши останню крапку в роботі над цим тритомником.

Хотілось би думати, що Гончареві щоденники не пройдуть непоміченими і стануть явищем української словесності, як свого часу стали явищем його новели, повісті, романи та літературні статті. Са-

Терентійовича, я й передала право оприлюднити його записи саме “Веселці”.

Олесь любив молодь, на неї він покладав великі надії у творенні Української держави, і якщо його щоденникові записи знайдуть відгук у читачів, а найперше в юних серцях, то це буде найкращий вінок пам’яті письменникові Олесь Гончару.

“СЛОВО ПРАВДИВЕ І ЧИСТЕ”

Фото Г. Оберської

Іван ДРАЧ, голова комісії зі спадщини Олесь Гончара, народний депутат України:

— Справді, велика радість, що цей тритомник, у якому нам відкривається велике й нелегке життя Олесь Гончара, вийшов. Я недавно був у Харкові і пішов подивитися на той будинок, де жив Юрій Володимирович Шевельов, який був викладачем в університеті, викладачем Олесь Гончара. Стояв і думав, що Олесь разом із тисячею студентів-добровольців пішов на фронт і був тяжко поранений у бою під Білою Церквою, де загинув у битві з німецькими танками майже весь студентський батальйон. Після лікування в госпіталі знову пішов на фронт і під Харковом потрапив у полон, разом із тисячами військовополонених був кинутий у страшний концтабір за колючим дротом, який знаходився на Холодній горі. Я був на тому місці. Тепер там музей. Олесь Гончар розповів про це на сторінках “Щоденників” і згадав не дуже приязно Юрія Шевельова, який нібито міг врятувати його з того табору. Олесь вижив, життя продовжувалося і хоч Олесь Гончара вже немає, він постійно продовжується. І жаль, коли в одному з передостанніх, здається, номерів журналу “Сучасність” є такий неприємний для мене випад Михайлини Коцюбинської, яка каже про те, що знову намагаються відроджувати культ Олесь Гончара і таке інше, і таке інше, і таке інше. Дехто каже, не зважайте, мовляв, на це. А я думаю, що на все треба зважати. Бо це — наша національна справа. Через те я Вам, Валентинно Данилівно, так настійливо казав, що треба видавати “Щоденники”, що б там не було написано, часом і неприємного про Івана Драча, про Бориса Олійника, про Павла Загребельного... Хай воно йде в світ так, як було написано рукою Олесь Гончара. Тепер “Щоденники” вийшли і стали явищем історії та літератури, власністю українського народу. “Щоденники” читатимуть, аналізуватимуть, порівнюватимуть зі “Щоденником”, наприклад, Олександра Довженка чи Аркадія Любченка. І слава Богу, що вже воно є, воно існує. Олесь Гончар цим тритомником іде в постійне і вічне плавання.

Продовження на с. 12

КАНАДЦІ ДОПОМОГЛИ ХЕРСОНСЬКІЙ БІБЛІОТЕЦІ КНИГАМИ

ІНІЦІАТИВА

Одним із прикладів такої співпраці є діяльність Комітету "Канадсько-Українські Бібліотечні Центри", що вже протягом чотирнадцяти років відкриває та комплектує фонди по всій Україні. За цей час Комітет КУБЦ, який діє при Канадському товаристві приятелів України (осередок у Торонто), відкрив дванадцять таких центрів у Луганську, Донецьку, Харкові, Сімферополі, Севастополі, Одесі, Сумах, Чернігові, Дніпропетровську, Маріуполі, Полтаві та Черкасах. Матеріали, які збираються і надсилаються в Україну, друковані на Заході й включають видання з української історії, культури, літературознавства та мистецтва — все, що пов'язано з українською, включно з підручниками та книжками для дітей. Передає канадська сторона також книги та періодику іноземними мовами, переважно це видання з конституційного права, міжнародної політики, економічного розвитку та реформ, канадської літератури та інше.

Присутні на відкритті XIII Канадсько-Українського Бібліотечного Центру при Херсонській облас-

Українці зарубіжжя надають духовну і матеріальну допомогу рідній державі. Найвідчутніша їхня підтримка в науці та освіті, що є важливою сферою формування нового українства.

ній універсальній науковій бібліотеці імені Олеса Гончара: І. Мазур, заступник начальника управління культури Херсонської обласної державної адміністрації; Ярослав Семчишин, голова проекту "Канадсько-український бібліотечний центр" (Канада); д-р Марія Фішер-Слиш, член управи Канадського товариства приятелів України, спонсор проекту (Канада); Михайло Гоян, виконавчий директор родинної фундації "Українську книжку — українським дітям", член Ліги українських меценатів (Австралія); Михайло Слабошпицький, виконавчий директор Ліги українських меценатів (Київ); Максим Розумний, голова Секретаріату Української Всесвітньої Ради — засвідчили свою готовність до подальшої

співпраці на теренах українознавства, що власне сьогодні набуває найбільшої актуальності.

Відкриття Канадсько-Українського Бібліотечного Центру в Херсоні та інших містах України підтвердило, наскільки важливе розширення особистих контактів і співпраці науковців нашої держави й діаспори, що благотворно впливає на зміни в поглядах обох сторін, сприяє утвердженню довіри й взаємодопомоги, виробленню узгоджених підходів до оцінки подій і явищ української історії та культури.

Запрошена на відкриття Центру в Херсоні делегація від УВКР мала змогу познайомитися з життям та діяльністю Херсонської обласної бібліотеки. Вразила організація та впорядкованість бібліотеки, проекція на майбутнє та залучення всієї можливої сучасної технології, з огляду на рамки фінансування. Зокрема відділ краєзнавчої літератури та бібліографії, який свого часу був відділом предметів старовини, знайдених на розкопках, пізніше поповнив скарбницю Херсонського краєзнавчого музею. Досить потужним є фонд відділу літератури іноземними мовами.

Колекція канадського товариства у Херсонській обласній універсальній науковій бібліотеці імені Олеса Гончара досить велика, найцінніші видання — англійською мо-

вою. Інтерес представляють також книжки українською мовою, видані в Канаді, Німеччині, інших країнах, які висвітлюють історію, культуру, життя діаспори в цілому. Тут історія УПА, і видання Конгресу Українських Націоналістів, художні твори, літературознавчі дослідження, спогади українців, які виїхали в Канаду, періодичні видання.

Херсонська обласна бібліотека комплектує не лише обласні, а й районні та сільські бібліотеки, гостро потребує поповнення власного фонду. Крім фінансування актуальним є питання збереження та передачі фонду бібліотеки, що містить близько 1 млн. документів і книг. Звичайно, ця проблема досить поширена в Україні на сьогодні і є первинною не лише для бібліотеки ім. Олеса Гончара.

Матимемо надію, що допомога української діаспори Канади у відкритті бібліотечних центрів по Україні дасть можливість звернути увагу нашого уряду не лише на проблему комплектування літературного фонду, а й на проблему збереження та передачі власної історичної спадщини, яка свідчить про національну міць та силу й забезпечує власну національну ідентифікацію.

• **Олесь ГОРГОТА,**
прес-секретар УВКР, м. Херсон

ДОБРА СПРАВА

А чи часто наші діти ходять в бібліотеку? Якщо кожен, хто зараз запитав себе, відповідь правдиво, то ситуація вималюється драматична.

Звичайно, дехто згадає про мобільну та інформаційно-комп'ютерну еру й матиме рацію, але повинен згодитися, що технічні засоби — лише частина життя сучасної людини, як і театр, філармонія, музей, галерея, бібліотека.

Але, на жаль, працюючи в цьому напрямку, вчителі лишаються сам на сам із проблемою забезпечення шкіл художніми альбомами, відеозаписами класичної музики та дитячих пісень. Багато корисної і цікавої поліграфічно-бездоганної літератури, періодичних видань школі недоступні, тож поява будь-якої цікавої книжки в школі стає подією. А якщо фонд шкільної бібліотеки збагачується відразу на тридцять екземплярів, які до того ж ще й рідкісні, це вже справжнє свято! Саме таке відбулося в Луганській школі-гімназії № 59. Але розпочати треба не з неї.

Декілька років тому адміністрація школи почала співпрацювати з Союзом Українок Америки. Втіленням цієї співпраці є реалізація різноманітних програм допомоги з боку США, представники якого відвідали школу, зустрілися та поспілкувалися з учителями, учнями, батьками.

Яскравим і вражаючим продовженням тієї зустрічі стало отримання школою невеличкої бібліотеки, в яку ввійшли книжки з мистецтвознавства, мовознавства, з історії культури, етнографії, етномузикології, серія дитячих книжок.

У школі-гімназії № 59 відбулася презентація бібліотеки, від США була присутня голова обласної спілки Я. С. Колесник. Свято духовності вдалося! Діти збережуть добрі враження, цікаві знання та приємні спогади. А отже, добра справа, увага, турбота жінок із Союзу Українок Америки не лишилися марними.

• **О. ДЯТЛОВА,**
член шкільного осередку "Просвіти", вчитель історії
Луганської школи-гімназії № 59

ПОСТАТЬ

У передмові до видання письменник Валерій Шевчук зазначає: "Без систематизованого, організованого повернення в живий обіг наших культурних скарбів ми не виховаємо української людини, власне людини української культури, а хіба лише людину юрби — споживачку й малоосвічену, в якій є лише один інтерес — потреби живота й матеріальних благ".

Художник Віктор Цимбал народився 29 квітня (за новим стилем) 1901 (за іншими даними 1902 року) в селі Ступичина на Черкащині в патріотичній родині вчителів-українців.

Згодом Цимбали перебралися в Київ.

Коли 1917 року російського царя було скинуто й відкрилася 2-га Київська українська гімназія ім. Кирило-Мефодіївського братства, то Іван Цимбал записав до неї всіх чотирьох своїх дітей.

Учителями тут працювали відомі особистості — Павло Зайцев, видатний учений-шевченкознавець, Олександр Грушевський, рідний брат великого історика, Кирило Стеценко, священик і композитор та інші. Класним керівником Віктора Цимбала був поет, перекладач і літературознавець Микола Зеров.

Обстановку в гімназії Б. Горинь характеризує так: "У гімназії панував патріотичний дух. Учні цікавилися політичними подіями, жваво їх обговорювали. Гімназисти не політах ставали дорослими, усвідом-

АМЕРИКАНСЬКИЙ ХУДОЖНИК ІЗ «ПРОСВІТИ»

Нещодавно за сприяння Львівського обласного виборчого штабу Віктора Ющенка в серії "Українці у світовій цивілізації" побачив світ документальний роман-есе Богдана Гориня "Туга Віктора Цимбала".

лювали себе українцями, патріотами, від досвідчених педагогів дізнавалися про складну історію України, про поневолення її Російською імперією, а також про те, що здобути свободу треба боронити".

Віктор Цимбал змалку захоплювався малюванням. Та розумів, що йому ще потрібно вчитися. І він подався на навчання в Чехословаччину. 1925 року в оголошеному чехословацьким урядом конкурсі на краще виконання портрета видатного чеського політичного діяча, історика й філософа Франтішека Палацького першою премією була відзначена робота українського емігранта Віктора Цимбала.

1928 року Віктор Цимбал переїхав в Аргентину. Невдовзі він був визнаний неперевершеним майстром у галузі рекламної графіки. Ціла низка найвідоміших фірм в Аргентині, а також закордонні, що мали там свої представництва, почали замовляти у Цимбала вишукані рекламні роботи. Ці твори друкувалися в понад 200 газетах і журналах південної Америки. На виставках мистецтва пропаганди твори Віктора Цимбала були нагороджені чотирма золотими медалями, а також преміями. Художник з України став видат-

ною й матеріально забезпеченою людиною. Він одружився з місцевою україночку Тетяною Михайлівською.

Водночас митець брав участь у діяльності "Просвіти".

У Буенос-Айресі "Просвіта" була заснована 1 серпня 1924 року. Вона стала консолідуючим центром серед місцевих українців. І центральні осередки, і філії почали створювати власні театральні аматорські гуртки, хори, танцювальні групи. Відкривали бібліотеки, рідні школи, організували курси навчання української мови. Уся ця робота провадилася аматорськими силами, у вільний від основного заняття час.

Віктор Цимбал малював декорації, проектував костюми, іноді режисерував і, маючи акторський талант і гарний тенор, грав деякі ролі. Він також виконав проект грамоти "Просвіти" для нагородження жертводавців на будову Народного дому.

Із 1928 року "Просвіта" видавала тижневик "Українське слово".

Відкрита 1953 року в "Просвіті" виставка праць В. Цимбала принесла йому триумфальний успіх серед глядачів. Особливо вражала картина "Рік 1933". Редактор часопису "Наш клич" Євген Онацький писав про неї, що перед глядачами

постала "велика картина, повна драматичної експресії..."

Комуністи здійняли біля цієї картини бучу й оголосили твір наклепом на радянську дійсність.

Віктор Цимбал провів день скорботи в пам'ять про трагедію 1933 року. Товариство "Просвіта" надало великий зал. Його спеціально оформили для проведення Жалібних сходів. На центральній стіні митець помістив свою картину "Рік 1933". Праворуч було виконано символічну могилу з хрестом — нагадування про мільйони невинних жертв штучного голоду. Цимбал виступив з доповіддю про злочини окупаційного комуністичного режиму і водночас висловив непохитну віру в майбутнє України.

Роботи Віктора Цимбала друкувалися і передруковувалися у багатьох українських газетах і журналах в Аргентині та за її межами, а також — в іспаномовній і англійській пресі.

29 травня 1968 року художник Віктор Цимбал помер у США, там і похований.

Нині художник повертається в Україну книгою Богдана Гориня "Туга Віктора Цимбала".

• **Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ**

РЕПОРТАЖ

— ХТО ТИ ТАКИЙ? — УКРАЇНЕЦЬ МАЛИЙ!..

Ви, звичайно, впізнали рядки вірша “Святе правило української дитини”, написаного ученицею Юлією Данішевською. Саме він став початком довідника для молодших школярів “Виручалочка”, упорядкованого Ігорем Січковим, що всьоме побачив світ за волі видавничого центру “Просвіта”, аби допомагати молодшим школярам у їхній щоденній роботі.

Саме “Виручалочку” та інші дитячі книжки, видані згідно з Планом комплексних заходів розвитку української мови Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка презентувало в Національному педагогічному університеті ім. М. Драгоманова 1 червня цього року.

На презентацію зібралися студенти та вчителі загальноосвітніх навчальних закладів Києва, перед якими виступили директор видавничого центру “Просвіта” Василь Клічак, відповідальний секретар ВУТ “Просвіта” Микола Нестерчук та поет Василь Василяшко. Студенти мали змогу висловити свою думку щодо видань, які в цей день були іменинниками.

Розпочали свято, присвячене Міжнародному дню захисту дітей, якраз діти. Це — дитячий ансамбль “Пролісок” під керівництвом Вікторії та Валентина Касьянович Київ-

Василь Василяшко, Василь Клічак та Наталія Хайнацька вітають учасників презентації

Фото Г. Оборської

ського педагогічного коледжу ім. К. Ушинського та акробати дитячої студії “Струна”. Учасників презентації привітав проректор із гуманітарної освіти та соціальної політики університету Іван Дробот.

Другою презентованою того ж дня книгою був збірник “Дитячі ігри і розваги”, вихід у світ якої — чи не перша спроба зібрати під одним дахом таку кількість дитячих народних ігор, лічилок, скоромовок, примовлянок, головоломок, які впорядкував також Ігор Січков. Окрім українських, тут є ігри народів світу.

Третьою іменинницею свята були “Українські народні казки”, які ніколи не втратять популярності в української дитини. Із казок вона пізнає звичай свого народу, вчить-

ся любити свою Батьківщину, поважати старших, оцінювати власні вчинки на прикладах героїв.

“Просвіта” здійснює масштабну роботу щодо видання та впровадження української книги для дітей і дорослих, аби кожна дошкільна установа, школа, масова бібліотека мали надійний перевірений засіб виховання дітей різного віку.

Протягом 2003—2005 рр. було видано близько тридцяти книг, які розповсюджуються по всіх бібліотеках і навчальних закладах України безкоштовно, варто лише звернутися з цим проханням до ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, за адресою: Київ-1, Хрещатик, 10-Б.

• **Світлана ФЕЩЕНКО,**
координатор проекту

МОВНЕ ПИТАННЯ

Чому рідна мова й понині така безправна? Чому зайди-нахаби вимагають “двоязычия” на державному рівні, коли вони (оте “двоязычие”!) і так окупувало весь наш інформаційний простір: всі книгарні та пресові кіоски — і так “одноязычные”?! Чому депутат Верховної Ради (чи міністр освіти) на запитання не державною мовою із зали чи в радіоефірі — обов’язково переходить на “общепонятный язык”? Невже той “запитувач”, якому було ліньки за 15 років вивчити мову народу, серед якого живе, не зрозумів би відповіді українською? Та й чому від службовців найвищого рангу ніхто не вимагає говорити мовою народу, який їх утримує? Доки найвищі державні особи перед усім світом показуватимуть приклад, як треба стояти на колінах (під виглядом “толерантності”), і на рідній землі, на найвищій трибуні промовлятимуть мовою сусідів? Чому в тій же Москві не чуємо чуваської чи татарської, бо неможливо ніде перед мікрофоном говорити “не по-русски”? Отже, в тій величезній імперії вимагають

НЕ МОЖУ МОВЧАТИ...

від усіх знати державну мову. Чому ж у нас в Донбасі, в Криму, в Харкові чи Запоріжжі не обов’язково знати державну мову? Чому навіть у стольному Києві вона не звучить? Так, і в Києві — столиці, і в Харкові — колишній столиці — багато проживає неукраїнців, які зрозуміли одне: “Этим хохлам можно сесть на голову!” Але чому Донбас, населений вихідцями з Полтави й Полтавщини, з Сум та Сумщини, навіть із Гуцульщини та Буковини, — “не сприймає” своєї ж рідної мови? Чому трударі-шахтарі не можуть “справитися” зі своїм “начальством” і дозволяють себе “зомбувати” на... вбивство рідної мови й свого роду, свого народу?

А чому і в незалежній Україні ми чуємо спотворені прізвиська? Нехай колись їх “калічили” здебільшого в армії, щоб вони були “удобоваримими” для окупантського “произношения”. Але ж навіть після 1917 р. свідомі українці “приводили в норму” свої спотворені козацькі прізвиська. Приклад тому: відомий наш земляк Іван Багрянний із Охтир-

ки. Вони вдвох зі своїм другом відкинули “-ов” та “-ин” з “обрусичених” “фамилій” (Лозовягин — Лозов’яга, Свердлов — Свердлов). Але в бесідах про письменника й тепер чуємо: “Справжнє прізвище Івана Багряного — Лозов’ягін”. Чому ж не “Лозов’яга”? Хіба “Асадчев” — а не “Осадчий” — повинно звучати? Отаке знамените козацьке прізвище! Що ж до такої конструкції, як “Матвієнков” — то як її розуміти? Якщо Матвієнко — син Матвія, то хто такий Матвієнков: син Матвія в квадраті? Чому ж миряться нащадки відважно-волелюбних козаків з отаким насиллям над нашими іменами-прізвиськами?..

Якщо ж Верховна Рада прийме той горезвісний закон про “двоязычие”, то це буде смертний вирок Мові рабського племені, не здатного стати Народом і збудувати Державу. Невже цього не розуміють наші “державці”? — “раби, підніжки, грязь Москви”.

• **Лідія ОВЧАРЕНКО,**
м. Суми

ЗІБРАТИ НАЦІЮ ДОКУПИ

Я — “рядова” одиниця півдня України. Саме рядова, отож ви дізнаєтеся, як бачать мовну проблему в нашій країні пересічні громадяни, бо наші достойники вже висловилися з цього питання.

Із цією проблемою я зіткнулася ще в дитинстві. Провчившись на Донбасі три роки, я потрапила в російськомовне середовище. Якось упіймала себе на тому, що з моїх вуст злетіло кілька українських слів, із переляку обірвалося серце. Ганьба!

Друге потрясіння пережила десь у старших класах. У поїзд Одеса—Москва піділи пасажирів, на вигляд — селяни. І що я чую? Російську!

Рoku 1965, закінчивши ОдДУ, гостюю на Донбасі. Зібралася рідня, прийшли двоюрідні сестри, подруги дитинства. Розмовляємо своєю мовою, а до сина сестра звертається російською і пояснює мені: “З нього сміятимуться, якщо він розмовлятиме українською”. Тут пригадалося, що і я ніколи не голосила українською на весь двір, а завжди підходила до мами й говорила тихенько.

Як тут не згадати П. Куліша: “Із рідним словом тулишся, мов злодій”.

У сестри в Луганську чоловік, росіянин, заборонив своїм дітям розмовляти українською, і тепер вони її цураються.

Фраза, яку я чула в Іллічівську в кінці 70-их: “Можно сказать это на человеческом языке?” — така затерта, що про неї годі й згадувати.

А. Погрібний у книзі “Розмови про наболіле” розповів, що в перші повоєнні роки в Харкові розстріляли велику групу студентів, які відмовилися складати іспити російською мовою.

Ось так нас виховували. Тому, об’їздивши більше десятка міст України, я почула нашу мову тільки у Львові та Ужгороді. До речі, мова, якою розмовляють у Луганську, — карикатура на російську.

Двомовність веде до розколу країни. Це мало не трапилося з Канадою наприкінці ХХ ст. А коли американці іспанського походження забажали офіційного статусу для своєї мови, Сенат сказав їм — зась: “Одна мова збирає націю до купи” (brings the nation together).

Ось вам доказ із життя. У нас на березі моря розташована прикордонна застава. Біжать хлопці мовчки, а коли йдуть повільним

ДВОМОВНІСТЬ

кроком, то розмовляють. При цьому — кучкуються за мовною ознакою.

Намагання дати кожному хутору свою державну мову означає навіки закріпити панування російської в містах і поділити народ на дві нації. Уже бачила плакат “Города — русским, села — хохлам”. При жалюгідному становищі нашого села та засиллі російськомовних ЗМІ це призведе до повного нищення української нації. Дехто вже зараз відмовляє нам у праві на існування. Пам’ятаєте, як один кримський писака заявив, що української нації взагалі немає в природі.

Часи колоніалізму минули, і ми хочемо мати всі людські права на нашій землі. Щоправда, не всі знають, що ця земля саме наша. Один із таких — нардеп О. Костусев, який раніше говорив: “Украинский язык надо знать”. Тепер він каже: “Мы на своей земле имеем право пользоваться своим языком”. А ми? Дехто з росіян думає, що ця земля їхня, бо вона колись називалася Русь (Київська Русь! Греки звали її Мала Русь), а вони тепер звуть себе “русскими”. Та це не дає їм права на якісь привілеї на нашій землі. Так само, як сучасні північноамериканці не мають права на землі Англії чи Франції, з якої вийшли їхні далекі предки.

А політиків я благаю не нищити нашої нації. Донбас ви нічим не завоюєте. Там кажуть, що при Януковичі Донбас ожив... Як я читала в одній газеті про донецчан, вони так довго жили в пеклі, що, потрапивши в “чистилище” за Януковича, подумали, що опинилися в раю.

Пропоную почати процес “очеловечення” російськомовних громадян України. Маю на увазі відомий афоризм “Я столько раз человек, сколько языков знаю”. В Європі нацменшини навчаються рідною мовою тільки в початковій школі. Що вище клас, то більше місце займає офіційна (державна) мова. Так само і в нас не повинно бути винятково російських шкіл. Українською мають викладатися всі гуманітарні предмети. Саме гуманітарні, що вживають загальнонародну мову, не обтяжені специфічною для кожного предмета термінологією. Тоді випускники шкіл і вніз вільно володітимуть українською, стануть повноцінними мовцями, отже, повноцінними громадянами України. І не чинитимуть спротиву державній мові. Людина не любить потрапляти в ситуації, де відчуває свою ушкодженість.

З повагою,

• **Галина САГАТЮК,**
м. Іллічівськ Одеської обл.

НАБОЛИЛО

Розхвилювали наші серця різні повідомлення про розпорошеність національно-патріотичних сил, які підтримували Президента на виборах, і які на шляху відбудови України й підготовки до нових виборів почали йти не в ногу. Тому ми й б’ємо на сполох: не допустіть розбрату, збережіть єдність.

Ми розуміємо, що зберегти й відбудувати Україну як державу зможе тільки та національно-патріотична сила, яка об’єднається, аби повернути нації віру, культуру, традиції, мову. І коли в нашій ситуації україноненависники роблять нахабні атаки на національні святині, в тому числі й на найцінніший наш скарб — мову, то нова патріотична

ХТО ПОДБАЄ ПРО КОМФОРТ ДЛЯ УКРАЇНЦІВ?

влада повинна стіною стати на захист духовних цінностей.

Хто побував у Новій Каховці, той відразу помітив, що в державних установах лунає російська мова, газети міста — російськомовні, документація організацій, установ ще не вповні перекладена українською, у середніх спеціальних і вищих навчальних закладах розмовляють російською мовою. Висновок напрашується сам: захисту потребує мова українська, бо живемо в державі українській й населення Херсонської області на 78 % складається з українців. Понад 70 % українців проживають і в нашому місті. Але комісія із захисту української мови при

міськвиконкомі припинила свою роботу, бо нам показали сумнозвісний проект указу Президента про захист російської мови. Він викликав здивування і в керівників міста, але для них указ — наказ. Тому всім стало зрозуміло: робиться спроба повного витіснення української мови.

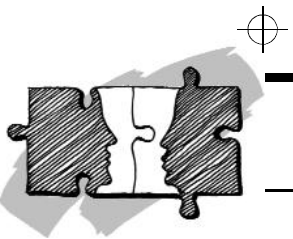
А тут ще й висловлювання Петра Порошенка про необхідність захисту російськомовного населення. Ще більше здивування викликав його виступ у Херсоні на конференції членів партії “Народний союз “Наша Україна”. Він був російськомовним. Складалося враження, що він приїхав не в українську область, а в якусь російську

губернію. Чомусь послуговується російською мовою в Криму й Анатолій Матвієнко. Дивує позиція тих, кого ми вважали патріотами.

Відлягло трохи від серця, коли прочитали інтерв’ю Президента в газеті “Україна молода”, де він сказав, що автором цього указу не був, його не підписував і не підпише. Та читаю в газеті “Факты” слова Президента на прес-конференції 13 травня: “Держава повинна нести відповідальність, щоб розвиток російської мови був відповідним”. І хоч не годиться сперечатися з Президентом, але як громадянин України маю право сказати, що з комфортом влада запізна-

ся, бо для цих людей комфорт створено давно, до того ж такий, який і не сниться жодній іншій меншині в світі. А якщо вони громадяни України, то чому в їхній обов’язок ніяк не ввійде для повного комфорту — й вивчення української мови? І чому ніхто не спитає українця, чи комфортно живеться йому, коли порушуються його права послугуватися українською мовою й чути на своїй землі рідну мову. Про це чомусь влада мовчала й мовчить. Тому не можемо мовчати ми.

• **Гнат БІЖИК,**
м. Нова Каховка

VOX POPULI

Кривенко Раїса Олексіївна, студентка, 20 років, м. Шостка Сумської області:

— Я вважаю, що російська мова Україні не потрібна. Ми — українці, у нас є своє, українське. І впровадження другої офіційної мови зайве. А ті, хто хочуть розмовляти російською, — будь ласка. Українська ж мова повинна бути державною й єдиною. Взяти хоча б європейські країни, вони ж не впроваджують собі додаткових державних мов.

Медяновська Антоніна Володимирівна, домогосподарка, 29 років, м. Миколаїв:

— Нехай в Україні буде російська мова. Мені здається, що більшість розмовляє російською. Я, наприклад, мешкаю в Україні, але розмовляти мені легше російською.

Мукагель Олександр Кассемович, студент, 18 років, м. Крелевець Сумської області:

— Оскільки в Україні більшість розмовляє українською, й українська мова державна, немає сенсу запроваджувати другу державну мову. Президент обов'язково повинен надати свій коментар і висловити свою позицію щодо цього питання.

Балицька Файна Іванівна, пенсіонерка, 60 років, м. Житомир:

— Російська мова повинна бути другою державною. Я вам розповім, чому: швидко зламати не можна. Я, наприклад, усе життя вчилася російською, і син у мене вчився російською мовою. Нам дуже важко переходити на українську. Можна українізувати, але ж поступово, з часом.

Ржаніцин Павло Іванович, військовослужбовець, 30 років, м. Фастів Київської області:

— В Україні мусить бути тільки українська мова! Наша земля — Україна, і мова наша — українська. Розмовляйте тою мовою, якою хочете, але державна мусить бути єдина. Якщо ввести другу державну російську мову, українська зникне. Зараз ми спостерігаємо її відродження й утвердження. Так у моїй військовій частині спочатку робили помилки в оформленні документів, але з часом військовослужбовці покращили свої знання.

Товма Руслан Васильович, водій, 26 років, м. Київ:

— Я думаю, російська мова потрібна. Більшість сьогодні говорить російською. Така пропозиція доцільна і вмотивована.

ЗАПРОШУЄМО ДО УЧАСТІ

29 червня 2005 року Всеукраїнське товариство "Просвіта" імені Тараса Шевченка проводить "круглий стіл" на тему "Конституція незалежної України" за участю провідних політиків, громадських діячів, відомих учених. До роботи "круглого столу" запрошено представників Конституційного Суду, міністерств.

Захід присвячено 9-й річниці прийняття Конституції України і мета його — привернути увагу чинної влади до основного питання, що існує на сьогодні в сфері Основного Закону держави — виконання його в повному обсязі й на всіх рівнях, особливо в сфері забезпечення прав громадян.

"Круглий стіл" відбудеться в приміщенні Національної спілки письменників України — вул. Банкова, 2.
Початок о 14 годині.
Контактний телефон для всіх, хто бажає взяти участь у роботі "круглого столу", — 278-40-50.

КОНСТИТУЦІЯ ГАРАНТУЄ, ТА ЛИШЕ НАРОД ВРЯТУЄ

Як не дивно, на чотирнадцятому році незалежності України все частіше чуємо пропозиції надати російській мові статусу офіційної. Дивує не тільки сама ідея, а те, що в державі й без того безліч невідкладних проблем, і розпалювати нові дещо невчасно й недоречно. Але ми запитали українців їхньої думки. Відповіді почули різні...

Стаття 10.

Державною мовою в Україні є українська мова.

Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України.

В Україні гарантується вільний розвиток/використання і захист російської, інших мов національних меншин України.

Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування.

Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом.

Акуленко Ігор Миколайович, студент, 18 років, м. Шостка Сумської області:

— В Українській державі повинні всі розмовляти українською мовою. Російська нам не потрібна. І хоча зараз переважна більшість розмовляє російською, я переконаний, що це тимчасове явище.

Любов Олександрівна, 38 років, безробітна, м. Крелевець Сумської області:

— Сама я ширію українською мовою не володію. А щодо впровадження другої державної російської, навіть не знаю... Можливо, й потрібно...

Розгон Віктор Леонідович, безробітний, 41 рік, м. Вінниця:

— Звичайно, впровадження другої російської мови не потрібне. Живемо, як на мене, в Україні, і повинна бути одна мова. А що це за російська? У Росії нехай буде російська. Бо дві мови, це все одно як дві матері. Українці повинні мати свою мову, що ж тут думати?!

Фіалов Святослав Павлович, військовослужбовець у Росії (м. Владивосток), 40 років:

— Я думаю, російська мова потрібна. Росіяни наші брати. Усі настільки вже один з одним похрестилися, споріднилися, що я навіть не можу уявити росіян ворогами. Росія і Україна, як брат із сестрою.

Жилівська Лідія Федорівна, пенсіонерка, 77 років, м. Обухів Київської області:

— Я поважаю і люблю російську мову. І маю подруж'я росіянок, і брат мій мешкає в Росії. Але знаєте, все ж такі державність, нація визначаються однією мовою. Чому російська раптом має бути державною? Нехай собі розмовляють, якою легше, ніхто ж нікому не забороняє. Просто люди, які мешкають в Україні, не хочуть вивчати українську, деякі навіть зневажливо кидають, мовляв, це базарна мова. Я люблю російські твори і російських письменників, але вважаю, в Україні мусить бути українська мова, адже Україна — незалежна держава.

Дмитрієва Зоя Павлівна, пенсіонерка, 74 роки, м. Київ:

— Ми розмовляємо російською, половина українців спілку-

ється російською. Звичайно, потрібна, потрібна друга державна російська мова.

Карайчук Ігор Віталійович, будівельник, 32 роки, м. Володимирець Рівненської області:

— Я мешкав у Харкові, там спілкуються російською, мешкав у Рівному, там переважно говорять українською. Тому, думаю, російська не зашкодить.

Павлович Тетяна Петрівна, домогосподарка, 32 роки, с. Старе Село Рівненської області:

— Державна мова повинна бути одна, як у всій Європі. Мені однаково, як хто розмовляє, але державна мова в Україні має бути українською.

Погорей Дмитро Іванович, водій, 57 років, м. Монастирище Черкаської області:

— У принципі, кожен повинен знати російську мову. Як на мене, це найближча до нас мова. Ми всі її розуміємо. Я люблю цю мову. Якщо ж глибше вникнути, то державна мова, звичайно, має бути одна, панівна. Хоча сьогодні переважна більшість розмовляє російською, тому, можливо, така пропозиція доречна.

Стукало Андрій Дмитрович, студент, 21 рік, м. Мала Виска Кіровоградської області:

— Я думаю, права національних меншин, зокрема росіян, у нас не обмежують. Держава — Україна, державна мова — українська. А щодо запровадження інших офіційних мов — це зайве. У нас є своя держава і своя мова. А російською хай розмовляє той, хто хоче, ніхто не забороняє.

Лукач Роман Михайлович, металург, 30 років, м. Маріуполь:

— Безперечно, потрібна російська мова, адже переважна більшість говорить російською. Невже просто взяти й викинути її? У нас зараз, на Донбасі, вся документація українською. Люди розгублені, не знають, як правильно. Тому російська потрібна.

Мовчан Валентина Олександрівна, лаборант медінституту, 45 років, м. Київ:

— Чула я про ідею введення російської мови. Думаю, що в Україні повинна бути одна державна мова, — от і все. Всі інші мови я визнаю, хай існують. Ті мови теж потрібно

підтримувати. У нас багато мешкає носіїв різних мов, хай і вони будуть. Але державна мова в Україні — українська. Ще 2000 року я була в Чехії, всі чехи говорять своєю мовою. Я розумію Президента, він дуже добродієлюдина, але на нього чиниться певний тиск, і все це дуже непросто. Але думаю, він повинен прийняти рішення: для України повинна бути українська мова, а інші нехай існують паралельно.

Франчук Сергій Миколайович, будівельник, 26 років, м. Київ:

— Більшість говорить російською, перейти на українську важко, люди мучаться. Тому російська мова потрібна.

Жужьєв Анатолій Миколайович, монтажник-висотник, 49 років, м. Луганськ:

— Я з Донбасу, звик до російської. Ставлення людей до цього питання різне: одні до виборів ледь не плакали, як ми російською говоримо, якщо В. Янукович переможе, інші — навпаки, раділи. У світі є випадки двомовних держав. Одна мова іншій не заважає. До того ж, у тому становищі, в якому українська мова сьогодні, скільки робиться помилок, учителів навіть у підручниках виправляють. Зобов'язують навчати за українськими підручниками: українській лежить на столі, а з-під столу учителька дістає російський, тому що він кращий.

Нагорна Зоя Євгенівна, вчителька, 51 рік, м. Фастів Київської області:

— Сама я виховувалася в умовах двомовності і вважаю, що це явище, крім шкоди, ні нації, ні державі, ні мові нічого гарного не принесло. В умовах двомовності народилася і прогресує така мовна хвороба, як суржик. Цілі регіони хворіють або страждають від цієї хвороби. Людина, яка розмовляє суржилом, не ідентифікує себе з жодною нацією. Тому я категорично проти двомовності на державному рівні. Отже, аби не загинув самобутній європейський народ із великою культурою, ми маємо плекати рідну мову та захищати її.

Сливко Валентин Петрович, охоронець, 34 роки, м. Ніжин Чернігівської області:

— Люди звикли спілкуватися російською мовою, а тому цілком виправданим стане запровадження російської як другої державної мови. Серед нас живуть люди, які виросли, виховувалися, вчилися російською мовою. Звичайно, в державі повинна функціонувати єдина мова, але на цьому етапі таке впровадження доцільне. Поступово відбудеться перехід від двомовності до україномовності, зараз це вже відчувається.

Стафійчук Галина Миколаївна, медсестра, 45 років, м. Фастів Київської області:

— Немає потреби запроваджувати другу державну мову. Через тривалу русифікацію і поневолення наш народ не мав можливості розвивати власну мову. Сьогодні ми мусимо відродити, підтримати і зберегти українську мову, а не добити запровадженням іноземної. А ось вивчення інших мов, і російської зокрема, — тільки корисно. Державна ж мова має бути однією, й Україна вже її має.

● **Ольга СКРИПКІНА**

ПОДІЯ

УКРАЇНІСТИ ВСІХ КРАЇН — ДО ДОНЕЦЬКА

28 червня у Донецьку розпочне роботу Шостий Міжнародний Конгрес українців. У Донецькому академічному театрі опери та балету ім. А. Б. Соляков'яненка відбудеться урочисте пленарне засідання і концерт, презентуватимуться нові видання з українистики. Програмні доповіді мають виголосити академіки Іван Дзюба й Іван Курас. Упродовж трьох наступних днів — з 29 червня до 1 липня — в аудиторіях Донецького національного університету триватимуть секційні та тематичні засідання, в основному — з історичної, філологічної проблематики. Працюватимуть секції і "круглі столи", присвячені театру, кіно, музиці та іншим аспектам культурного життя українства. На заключному засіданні, яке відбудеться в актовій залі, традиційно ухвалюватимуться підсумкові документи форуму.

Організатори очікують на приїзд близько 670 науковців. Із них приблизно 220 — зарубіжні гості. Своїх представників на Конгрес делегували практично всі академічні інститути України гуманітарного спрямування і більшість університетів. Тобто, будуть представлені всі регіони нашої держави.

На жаль, підготовка до Конгресу відбувається в умовах гострого недофінансування. За словами ректора Донецького національного університету, голови обласного об'єднання ВУТ "Просвіта", Володимира ШЕВЧЕНКА, кошторис заходу складає близько 710 тис. гривень. На сьогодні Міністерством освіти і науки (форум відбувається під егідою цього відомства) перераховано лише 210 тис. гривень.

В. Ш.: Нам активно допомагає міська і обласна влада, але є ціла низка питань, які без фінансування з центру вирішити буде дуже складно. Я з цього приводу звертався і до Президента України, і в Кабінет Міністрів, зокрема — до Глави уряду та віцепрем'єра з гуманітарних питань Миколи Томенка; до Голови Верховної Ради Володимира Литвина. Але, на превеликий жаль, жодне з моїх звернень як з приводу забезпечення організаційних заходів, так і з приводу ремонту і технічного оснащення корпусів університету залишилося без реагування. Тож ми своїми силами, за участю студентів, викладачів готуємо аудиторію до прийому гостей.

М. С.: А чи передбачена участь офіційних осіб у роботі Конгресу?

В. Ш.: Обов'язково буде міністр освіти і науки Станіслав Ніколаєнко — він дав згоду. Планується участь ще кількох високопосадовців, але остаточного рішення ними ще не прийнято.

М. С.: Окреслить, будь ласка, коло головних проблем форуму.

В. Ш.: Щодо постановочних проблем, то вони стосуються історико-правових проблем розвитку української державності. Плануємо обговорити питання статусу української мови в нашій державі, значна увага буде приділена осмисленню суспільних процесів і тенденцій, що отримали поштовх під час і після Помаранчевої революції.

● Підготував **Микола СКИБА**

Конкурс “Коронація слова” існує вже п’ять років, а українське письменство ще не визначилося, як на нього реагувати. Вітчизняна література так звикла до “серйозності”, що її “елітні” представники дивляться на творців масової літератури зневажливо й нишком заздять славі “нездар”. Мовляв, я такі твори штампував би сотнями, якби захотів, але не хочу, бо я — ПИСЬМЕННИК. А тим часом більшість (і яка більшість!) читачів купують на розкладках маленькі кишенькові книжечки з доволі примітивним сюжетом і сумнівною стилістичною якістю, а потім (є й така послуга) обмінюють уже прочитану книгу на нову (з доплатою). Не шукайте на тих розкладках творів співвітчизників, — їх там немає. Занадто багато треба, щоб українська масова література витіснила іноземних конкурентів. Детальніше про стан масової літератури, конкурс “Коронація слова” та свою участь у цьому проєкті розповідає найактивніша українська читачка, співорганізаторка конкурсу й дуже вродлива жінка — Ніна ГЕРАСИМЕНКО.

ГІСТЬ НОМЕРА

сьогодення. Тому говорити про чисті жанри детективу, трилера, фентезі тощо ми не можемо. А взагалі, я вважаю, що конфлікт між масовою і елітарною літературою має штучний характер і створений зумисне. Бо допоки Спілка письменників України пловалася вогнем і таврувала масову літературу, відбулася експансія українського ринку літературою чужою. Забулося, певно, вже відоме: “Не хочеш годувати свою армію, годувати-меш чужу”.

— Чи справді можна говорити про наявність масової літератури в Україні — з такими мізерними накладками?

— Я переконана, що говорити про існування масової літератури сьогодні ми не можемо. Почати хоча б із того, що ознаками масової літератури є захоплюючий яскравий сюжет, наявність шаблонів, напружена інтрига, авантюризм, об’ємність, характерна конвеєрність, величезні накладки врешті-решт, а такої літератури ми не маємо. Під поняттям “масова література” мається на увазі белетристика, для якої так само характерні гостросюжетність, інтрига, несподівані перипетії, що завжди приваблюють широкі кола читачів. Можливо, плутанина виникає через те, що белетристика частково виконує основну функцію масової літератури — розважальність.

— За час існування “Коронації слова” були приємні відкриття і не надто приємні історії як із видавництвами, так і з авторами. Чи важко пережити такі випадки, коли автори “виростають і забувають своїх батьків”?

— Ситуація, коли автори “виростають і забувають своїх батьків” є природною і свідчить лише про те, що діти вирости і здатні самостійно жити. Тому за них можна лише порадити і привітати. Проте якби я зараз вам відповіла, що ні, не важко, відповідь була б нещирою. Але ми намагаємося не концентруватися на негативах, врешті-решт, ми працюємо не задля того, аби нам дякували. Вдячність узагалі така сакральна риса, вона є далеко не в кожній людині, це щось таке шире із самої глибини душі, майже як любов.

— Вам ніколи не хотілося, перечитавши стільки романів, написати щось самій?

— Поки що ні. Мені більше подобається читати. Але в студентські роки я досить активно писала малу прозу — оповідання, новели й друкувалася в часописах, була стипендіаткою видавництва “Смолооскит”, тому думаю, що рано чи пізно бажання написати роман може з’явитися.

— І насамкінець, що читає Ніна Герасименко у вільний час?

— Два роки тому я перехворіла Мураками й перечитала його майже всього, потім захопилася Пауло Коельо і Річардом Бахом. А останнім часом я повернулася до своєї улюбленої класики: Е. Ремарка, Толсуорсі, Гемінґвея, Олександра Гріна, М. Булгакова. З української літератури часто гортаю І. Нечуя-Левицького, Ірину Вільде, Ольгу Кобилянську й Олеся Гончара. Перечитую київських фантастів Марину і Сергія Дяченків, захоплююся творами Ірен Роздобудько і, звичайно ж, своїми “коронаційними авторами”!

НІНА ГЕРАСИМЕНКО: «КОНФЛІКТ МІЖ МАСОВОЮ ТА ЕЛІТАРНОЮ ЛІТЕРАТУРАМИ СТВОРЕНИЙ ЗУМИСНЕ»

ня, то я єдина з класу мусила ще й переказувати зміст. Чомусь думалося, що, читаючи дуже швидко, я зміст не вловлюю. Тепер у тієї ж учительки навчається моя небога, яка так само швидко читає. І так само переказує зміст. По-друге, спрацьовує професійний інтерес: які ж бо тенденції в літературі цього року? А коли щось робиш із зацікавленням, тоді труднощів не помічаєш. До речі, лише завдяки “Коронації слова” я відкрила для себе справжню сучасну літературу, не ту офіційну, яка нав’язла в зубах своїм вторинним модерном і стьобністю, а справжню — цікаву, оригінальну й патріотичну. А окрім того, я не вважаю свою роботу “віддачею”. Про роботу як “віддачу” думаєш тоді, коли вона не приносить задоволення, коли мусиш її робити, а щодо роботи в “Коронації...”, то ситуація така: я займаюся улюбленою справою і намагаюся робити це якісно. Останнім часом я навіть відчуваю перед конкурсом комплекс вини: стільки цікавих задумок, а бракує часу для їхнього втілення.

— Чи є улюбленці серед конкурсантів, чий рукопис береш до рук із задоволенням, передчуваючи насолоду?

— Рукописи, які я беру на опрацювання, підписані псевдонімами, тому я, як і решта експертів чи членів журі, не знаю, чий текст читаю. Це найправильніше, тому що оцінюєш винятково недоліки чи позитиви твору, а не автора, якому цей текст належить. Інша справа, коли я беру до рук видані книжки наших авторів — справді, із задоволенням

перечитую романи і сліdkую за всіма книжковими новинками від Марини Гримич, Анни Хоми, Лариси Денисенко, Наталки Очкур, Володимира Лиса, Олександра Шевченка, Антоніни Рипуновіч.

— Проєкт “Коронація слова” — це проєкт масової літератури. Ви вважаєте таку літературу необхідною? Яке ставлення до конфлікту між масовою та елітарною літературою і наскільки чітка межа між цими літературами?

— Справді, конкурс “Коронація слова” задумувався і два роки функціонував як конкурс саме гостросюжетної масової літератури. Проте після підведення підсумків першого року “Коронації...” організатори побачили, що величезний масив прози, причому високого художнього рівня, наприклад, психологічної, історичної, залишається неохопленим саме через свою “негостросюжетність”, тому вже 2001 року жанрові межі конкурсу розширилися і до співпраці запрошувалися і автори детективів, і автори елітарної, високої прози. Література повинна бути різною, у ній мають бути представлені всі жанри для різних категорій читачів, мені здається, лише за цієї умови можна буде говорити про повнокровну літературу. Окрім того, характерною рисою новітньої української літератури є синтез різних жанрів. Інакше кажучи, в романах Василя Шкляра, окрім закрученої інтриги, представлені моральні категорії добра і зла, правди і кривди, є психологізм і філософська осмисленість

“КОРОНОВАНІ” КНИГИ

Марина СОКОЛЯН. Балада для Кривої Варги. — К.: Нора-друк, 2005. — 160 с. (п)

Якщо ти не відбулася як акторка, якщо рідна мама вважала тебе невдахою, а коханий чоловік витирав ноги об твою гідність, можна втекти в далеке село і стати відьмою. Тоді матимеш владу і пошані-

вок, найкращого хлопця й друзів із того світу. Головне — не прислухатися до своїх серця і совісті, бо тоді все закінчиться. Милосердні — самотні, хоча немилосердні — теж. У тебе є лише право вибору самотності.

Наталка ОЧКУР. Учора і завжди. — К.: Нора-друк, 2005. — 364 с. (п)

Право на існування жіночих романів — тема дискусій не одного покоління літераторів. Але, як сказала одна з героїнь цієї книги, “не існує хороших і поганих жанрів, а є хороша література, і є фіґня”. Цей роман хороший. Історія сучасної попелюшки з присмаком іронії. Добрий стиль, добірна мова й захоплюючий сюжет. І, найголовніше, — тут немає описів “сцен кохання” і такої набридливої вульгарності.

Леся ДЕМСЬКА. Жінка з мечем. — Львів: ЛА “Піраміда”, 2005. — 180 с. (о)

Історія жінки-художниці. Історія таланту, народженого з нещасливого кохання, із примхи. Чи пробачає мистецтво забавки у своїй царині? Чи пробачає природа відмову від материнства на користь слави? Підступність, гроші, інтриги. Люди, яких усе життя ловлять на гачечки, як рибу. Люди, які дозволяють себе ловити, наївно гадаючи, що зможуть не ковтнути наживки, коли захочуть.

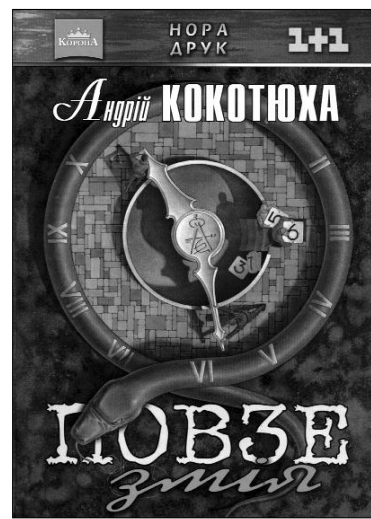

Андрій КОКОТЮХА. Повзе змія. — К.: Нора-друк, 2005. — 432 с. (п)

Кримінальні романи — найпопулярніший жанр серед читачів, яким так потрібно щодня отримувати дозу адреналіну. Андрій Кокотюха добре обізнаний із залежністю читачів, тому виважено й майже

цинічно годує останніх моторошними історіями. Ніякого жалю ні до героїв, ні до тих, хто за них уболює. А ще — літературна мова й примітка на початку, що герої поза текстом розмовляють дещо по-іншому.

● Матеріали підготувала **Марія КРИШТОПА**

ПЕРСПЕКТИВИ

МІНІ-ДАВОС ІЗ МАКСИ-МАЛЬНИМИ ПРЕТЕНЗІЯМИ

Ініційований Президентом Віктором Ющенком і підтриманий організаторами Давоського форуму так званий “міні-Давос” відбувся. Ні для кого не секрет, що головна мета цього зібрання — презентація України як держави, яка відкрита для інвесторів, у розвиток якої можна й потрібно вкладати гроші. Але через невизначеність постреволуційного шляху країни багато потенційних інвесторів вагаються. Особливо ці вагання підігрівалися вибором чуток про можливу реприватизацію підприємств.

Очікували прибуття на форум 245 делегатів від 32 країн світу. Що ж до представництва президентів, то очікування перевершили себе. Якщо прогнозували прибуття чотирьох колег Ющенка, то на форум прибуло п’ять президентів: Польщі, Грузії, Естонії, Молдови та Азербайджану. Що ж до західного представництва, то інтерес до форуму проявили як топ-менеджери багатьох західних компаній, так і керівники європейських економічних фондів.

Привабливість України для інвесторів влада на чолі з Президентом презентувала в аграрному секторі, зовнішній політиці, енергетичному секторі, урядових реформах, боротьбі з корупцією, розвитку інфраструктури та інвестиціях у високі технології. Прем’єр-міністр обіцяла сприяттє в енергетичній сфері та будівництво нових нафтопереробних заводів. Президент для заохочення майбутніх інвесторів оприлюднив перелік підприємств, які незабаром будуть виставлені на приватизацію. Серед них був навіть “Укртелеком”, який ще донедавна був визнаний об’єктом, який не приватизовуватиметься в жодному разі. Можна з цього зробити певні висновки про те, як потрібні державі гроші.

Утім, обіцянками та пропозиціями повністю інвесторів переконати не вдалося. Про стабільність, яка потрібна для створення сприятливого економічного клімату, в Україні можна тільки мріяти і... працювати на це. Саме тому учасниками форуму була прийнята декларація, в якій Президенту та уряду було запропоновано десять кроків для досягнення швидкого економічного прогресу: прийняти всі законодавчі акти, необхідні для вступу в СОТ, до літніх парламентських канікул; створити підрозділ спеціалістів, який би надавав підтримку іноземним інвесторам на найвищому рівні, безпосередньо в офісі Прем’єр-міністра чи Президента; впровадити передбачувану одноразову процедуру започаткування нового бізнесу; відмінити надмірні та дублюючі регулятивні положення для створення чіткого й життєздатного правового поля, яке б забезпечило повагу до приватної власності; відмінити Економічний Кодекс та прийняти Пакет реформ із комерційного права, щоб позбутися невизначеності щодо правових наслідків; прийняти Закон про фінансові цінні папери, що є суттєвим для захисту акціонерів; упровадити міжнародні стандарти бухгалтерського обліку й аудиту (IFRS) для створення прозорого й відкритого механізму контролю; провести необхідне реформування системи оподаткування, яке підвищить конкурентоспроможність України і збільшить надходження до бюджету в довгостроковій перспективі; докласти зусиль для підвищення управлінського вміння і ділових навичок та сприяти передачі знань і технологій із закордону. Рекомендували також проводити активну боротьбу з корупцією, а також українців попросили визнати, що вони “такі ж нормальні, як і будь-хто з Євроатлантичного світу”, “не винаходити колеса”, а скористатися досвідом реформ, уже проведених в Грузії, Прибалтиці, країнах Східної Європи.

Якщо вважати вже сам факт проведення “міні-Давоса” в Україні успіхом, то реальних результатів треба ще почекати. Хоча часу обмаль...

• Радміла КОРЖ

ПОСЛУХАЛИ

Говорили. Думали. Слухали... Міністр палива та енергетики Іван Плачков доповідав щодо стану, в якому перебуває на сьогодні паливно-енергетичний комплекс країни. А він перебуває не в найліпшому стані. Більше того, майже всі виступаючі відзначали той факт, що Україна стоїть на порозі енергетичної кризи. Тож відсутність урядовців викликала щонайменше подив присутніх, що відзначив у своєму виступі на слуханнях депутат від Української народної партії Олександр Гудима. Справді, ні прем’єра, ні когось із віце-прем’єрів, ні міністра з економіки поруч із Плачковим не було. Непогано було б побачити також і міністра з питань охорони навколишнього середовища України, міністра з питань надзвичайних ситуацій... Бо всі проблеми взаємопов’язані, і розглядати розвиток ПЕКу у відриві від економіки, промисловості, захисту довкілля та європейської інтеграції не можна.

Отже, маємо на сьогодні такі факти: енергоемність ВВП України складає 0,89 кг умовного палива на 1 долар США з урахуванням паритету реальної купівельної спро-

можності, що в 2,6 раза перевищує середній рівень енергоемності в розвинутих країнах світу. Висока енергоемність ВВП в Україні є наслідком технологічного відставання та незадовільної галузевої структури національної економіки. Маємо незадовільний стан об’єктів ПЕК, який характеризується критичним рівнем зношеності основних фондів (рівень зношеності магістральної трубопроводної системи — 70 %, вугледобувної галузі — 60 %, в електроенергетиці — 65 %). Із цим пов’язане збільшення витрат на виробництво та транспортування енергії. А втрати в мережах при транспортуванні енергії зросли з 9,1 % до 16,8 %. Виявляється, що на вітер викинуто в 2004 році 3,1 млн. тонн вугілля та 12,8 млрд. кВт/г електроенергії. Ще маємо недостатню кількість капітальних вкладень на будівництво і модернізацію енергетичних об’єктів. Перманентні кризові явища на ринку нафтопродуктів та відсутність реальних джерел постачання енергоносіїв, насамперед, нафти, природного газу та ядерного палива. Відсутність стратегічних енергетичних резервів України. До того ж, існуюча

ВІЗИТ

Майже після шестилітньої перерви вищі українські керівники знову відвідали Париж. Напружений графік триденної поїздки урядової делегації на чолі з Прем’єр-міністром України Юлією Тимошенко був наповнений двосторонніми зустрічами, що важливіше — реальними домовленостями.

Пані Прем’єр зустрілася з головою уряду Франції Домініком де Віпеном під час обіду, а також кілька хвилин розмовляла чи швидше, обмінювалася вітаннями, із президентом Шираком перед авіасалоном, адже назвати зустрічю це важко. Справа в тому, що в офіційній програмі візиту Тимошенко планувалося, що вони з Шираком будуть на перегляді польотів сусідами, однак цього не сталося. Що це: політичне ігнорування чи просто незнання українськими дипломатичними службами французьких традицій щодо місць на VIP-трибуні? Відомий український політолог Михайло Погребинський не вважає це приводом для хвилювання: “Це звичайна помилка оточення. Наше закордонне забезпечення проявило себе некомпетентно, вони неправильно витлумачили порядок, який там склався. Це нормально, коли президент сидить поруч із президентом, прем’єр-міністр із прем’єр-міністром. Поруч із президентом Франції завжди сидить керівник авіасало-

ТИМОШЕНКО У ФРАНЦІЇ: НА ЩО СПОДІВАТИСЯ?

лону, який коментує те, що відбувається. І це не приниження. Я думаю, з мухи слова роблять наші ЗМІ. Все насправді простіше”.

І все-таки, незважаючи на це непорозуміння, портфель Тимошенко не порожній. Під час візиту було підписано 11 протоколів і меморандумів, отримано декілька пропозицій, зокрема французька компанія “Сен-Гобен” задекларувала бажання побудувати чотири заводи з виготовлення скла. Також було укладено договір про стратегічну співпрацю уряду України з Європейською оборонною авіаційно-космічною корпорацією EADS. Це була конфіденційна угода, але, як пояснила Тимошенко журналістам, “вона стосується і космосу, і літакобудування, і співпраці в сфері безпеки, і комплексних систем охорони нашого кордону”. Важливими стали переговори з “Gaz de France”. Тепер “Нафтогаз України” постачатиме паливо на розподільчу мережу в Румунії, яку придбала там французька компанія.

Завдячуючи поїздці пані Тимошенко, сума інвестицій лише в будівництво та реконструкції доріг складатиме більше 7 мільярдів євро. Окрім того, Юлія Тимошенко зустрілася з Гі Долле, керівником металургійної компанії “Арселор”, що по-

обіцяв узяти участь у повторному продажу “Криворіжсталі”.

Як повідомляє прес-служба Кабінету Міністрів, Тимошенко зазначила, що уряд має намір створити консультативну раду з учасників французьких бізнесменів для визначення перспектив українсько-французького економічного співробітництва й необхідних у зв’язку з цим реформ у країні.

Михайло Погребинський вважає, що поїздка української делегації надто багатослівна, але не настільки результативна. Україна й Франція починають стосунки з чистого аркуша. З цієї країною склалися найскладніші відносини. Це був ознайомчий візит, а щодо намірів, то вони нормальні та перспективні.

Окрім іншого, Тимошенко виступила на всіх провідних телеканалах і в газетах. Одним словом, вона добре попрацювала на бренд “Україна”. Аби потрапити на конференцію про Україну для підприємців, що відбулася у Сенаті, треба було віддати 430 євро, а перед Інститутом політичних наук простояти в черзі. Політичну промову вона почала з Анни Ярославни й закінчила обіцянкою солодкого життя для бізнесменів в Україні.

• Юлія НЕКРАСОВА

ЕНЕРГЕТИКА

нормативно-правова база не цілісна й має значну кількість неузгодженостей між законами та підзаконними актами, з нормами податкового та інших галузей законодавства. Обґрунтованої та прийнятної для суспільства довгострокової енергетичної стратегії немає. А це вже ставить під загрозу не тільки розвиток та стабілізацію процесів у ПЕК, а й енергетичну безпеку держави.

Щодо структури споживання первинної енергії в Україні, то найбільший обсяг споживання — 41 % припадає на природний газ (тоді як у країнах світу питома вага споживання газу складає 21 %), вугілля — 19 %, урану — 17 %, гідроресурсів та інших відновлювальних джерел — 4 %. Отже, не диво,

у слуханнях розглядалися й питання розвитку ПЕК, як ядерна енергетика, вугілля, нафтогазовий комплекс. Очікується, що в наступні роки латимемо дірки в експлуатації відновлювальних джерел пошастило хіба що гідроенергетиці. Але якщо Україна справді має наміри в найближчому майбутньому стати рівним членом Європейського співтовариства, то збільшення відсотка відновлювальних джерел енергії має зрости мінімум до 22 %. У той час, як у програмі розвитку до 2010 року планується збільшення до 10—12 %, 20—25 % — у 2030 році. І це тоді, як розвинені європейські країни вже планують збільшення присутності цих джерел до 60 % від загального обсягу. Так що ми не тільки катастрофічно відстаємо від європейських темпів, а й, проголошуючи одним із пріоритетів, наприклад, ядерну енергетику, майже відрізаємо собі шлях до Європи. Діючі реактори вже закінчують термін експлуатації, будувати нові енергоблоки — треба кошти, продовження терміну експлуатації старих — вимагає коштів не менше, та й вимоги до безпеки посилюються. Чи потрібен такий ризик саме в Україні? І знову ж таки — паливо. Ядерне паливо, яке в нас не виробляється, хоча складові для цього виробництва маємо.

• Радміла КОРЖ

ПАРТІЙНЕ ЖИТТЯ

«НАША УКРАЇНА» В КИЇВСЬКОМУ ФОРМАТІ

Нарешті — за два тижні до скликання з’їзду Народного союзу “Наша Україна” — відбулася давноочікувана установча конференція київського міського осередку.

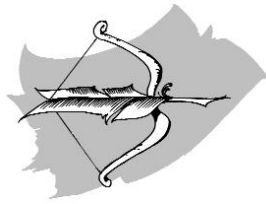
Претендентів на посаду мера з “Нашої України” на сьогодні нараховується щонайменше три: Микола Мартиненко, нині діючий міський голова Олександр Омельченко та Володимир Бондаренко. На посаду голови міської організації претендувало двоє: Микола Мартиненко та Олександр Омельченко.

Утім, Омельченко на конференцію, де в кулуарах перед початком роботи все ж таки ходили чутки про нього як про ймовірного претендента, не з’явився. Вочевидь, переживав те, що на засіданні оргкомітету конференції була рекомендована безальтернативна кандидатура Миколи Мартиненка. За якого, після виголошення рішення оргкомітету Петром Порошенком, проголосували одногосно. Щодо пана Омельченка, то ставлення киян до діючого мера настільки неоднозначне, що навіть коли з’ясувалося, що кандидатура Олександра Олександровича внесена в список ради міської організації, присутні були обурені. Усе ж таки, незважаючи на крики “Ганьба!”, що лунали з залу, після вмовлянь новообраного голови Мартиненка, Омельченко в складі ради залишився. Проголосував “за” навіть головний опонент — Володимир Бондаренко.

Узагалі, навіть після декларації максимальної відкритості та прозорості роботи міської організації НСНУ, враження залишилося таке, що нова партія вдається до “старих” методів роботи. Але чи вийде в такий спосіб керувати людьми, що пройшли Майдан?

Тож виникає закономірне питання: а чи потягне “локомотив Ющенко” своєю харизмою нашвидкуруч створений різноманітний потяг “Наша Україна” до перемоги на виборах, якщо партійні питання будуть вирішуватися за спинами партійців, не дослухаючись до “Майдану в залах”?

• Радміла КОРЖ

Президентські вибори 2004 року виявили реальну кризу сучасного козацтва України. І справа не в самому факті, що майже всі козацькі формування відверто підтримували провладного кандидата, а в останній момент громадянського протесту так само пристрасно доводили свою вірність Віктору Ющенку.

Природною була внутрішня революція в “Українському козацтві”, коли багаторічного гетьмана Івана Біласа 18 грудня 2004 року нарешті позбавили гетьманства. Як відомо, Іван Білас, використовуючи статус козацького гетьмана, 1999 року сягнув вершини своєї політичної кар’єри, коли найбільш консервативно-патріотичний блок підтримав його на президентських виборах, але пан гетьман зняв свою кандидатуру на користь Леоніда Кучми, здобув генерал-лейтенантство й завжди використовував козацтво в комерційних інтересах вузької групи соратників та для виборчого піару провладних сил. Після “повалення” Біласа представники “УК” передали гетьманство не кому іншому, а майбутньому Президенту, попри те, що під час передвиборної кампанії Віктора Ющенка навіть виключили з лав козацтва “за несплату членських внесків”...

Вибори ще раз загострили конфлікт інтересів держави й створених десятками (понад 2 десятки тільки міжнародних і всеукраїнських зареєстрованих громадських організацій, не кажучи вже про місцеві та регіональні) самоназваних козацьких формувань. Цей конфлікт, певно, не усвідомлюють ані новий гетьман так званого “об’єднаного козацтва” Віктор Ющенко, ані більшість представників цього руху в Україні. Попри це необхідно переосмислити доцільність самого існування сучасного козацтва в його нинішньому вигляді. Адже корені правового, громадсько-політичного й навіть наукового непорозуміння в стосунках “держава-козацтво-суспільство” були закладені ще в 1989—1990 роках, коли масово розкручувалася ідея “відродження козацтва” в Україні, і його першим формальним лідером спочатку став саме представник нової політичної еліти В’ячеслав Чорновіл, а згодом — військовик у відставці Володимир Мулява. Не дивно й те, що козацтво “відроджувалося” на перетині інтересів політиків, науковців-істориків і військовослужбовців (дійсних чи у відставці). Політики, зокрема націонал-демократи, використали ідею відродження козацтва для спроби актуалізації національної ідеї. Історики використали моду на дослідження козацтва, відчувши себе справжніми “національними місіонерами”. З іншого боку, ця хвиля історичного просвітництва дещо приховала неуспішність політичної еліти в пошуках сучасної, зокрема й державно-політичної, форми національної ідеї. “Відродження козацтва”, врешті, вийшло за межі історично-популярної літератури. Альтернативою неефективної державної еліти на тлі політичної та економічної кризи стала не нова еліта з сучасними методами вирішення криз, а творення ідеалів у минулому й прагнення “відродити” козацький дух і саме козацтво. І це незважаючи на те, що навіть говорити про те, щоб відродити суспільний стан і військовий орден зразка XVI, XVII чи навіть XIX століття сьогодні говорити несерйозно (уявіть, як нинішня Італія “відроджує”, наприклад, легіонерів часів Римської імперії). Попри це витворилася низка козацьких громадських організацій, які спершу (десь із 1994 до 2001 року) множилися шляхом поділу колись єдиного “Українського козацтва” на чолі з

В. Мулявою і В. Чорноволом, а згодом — формуванням нових номенклатурних козацтв (при держоргані, як-от “Козацькі війська України”, гетьманом якого став столичний мер О. Омельченко, а верховним отаманом — один із його заступників В. Яловий), а також нових козацьких структур при ввз (“Українське реєстрове козацтво”), спортивних федераціях і спілках (“Міжнародний союз козацтва” О. Хорофейка, частково “Козацтво України” А. Поповича). Так формально-кадровий потенціал козацтв відійшов від любителів старовини й масово поширився на держчиновників, студентів і спортсменів. Множення козацтв сприяв Указ Президента Леоніда Кучми від 4 січня 1995 року “Про відродження історико-культурних та господарських традицій Українського козацтва”, який передбачав серйозні преференції козацтву, а саме: право на носіння форми військового зразка, присвоєння спеціальних козацьких звань, “створення козацьких селянських (фермерських) господарств і колективних сільськогосподарських підприємств, сільськогосподарських кооперативів, садівницьких товариств, промислів”... Очевидно, саме звідси розпочався найбільший конфлікт інтересів держави й вузьких груп людей, об’єднаних так званими “козацькими” структурами. Адже держава зробила певних людей привілейованими в суспільстві, виходячи лише з їхнього

ків козацький рух набуває прагматичніших ознак. Козацькі ватажки, маючи в руках такі політично-комерційні важелі, ще інтенсивніше виходять на партнерів, зокрема на фірми, банки й політичні партії. Членами різних козацтв масово стають народні депутати, підприємці, чиновники різних рівнів, творча й наукова інтелігенція. Проте кількісний притік козацтва не відбувся. “Низи”, тобто дієві члени козацьких структур, неодноразово змінивши організаційну “прописку”, поступово розчаровуються в цьому русі. Залишаються, окрім “ділків”, найстійкіші патріотично налаштовані ентузіасти немолодого віку й шанувальники історії. Вони, як правило, раз на місяць, а то й на півроку, навідуються в “генеральну канцелярію”, щоби здати “худу” гривню членських внесків, узяти участь у великій чи меншій “раді”, належно відсвяткувати (із парадним маршем, кулішем і оковитою, ностальгічними й сумними думами-піснями) річницю Конотопської битви, Покрову тощо.

Козацькі паради все більше нагадують зібрання чоловіків середнього віку, переважно з “номенклатурними” черевцями, які претендують на статус ветеранів Конотопської битви й практично всі відзначаються генеральськими лампасами й зірками на неоднорідних “одностроях”. Це, звісно, ще один привілей нинішнього козацтва, який породив серйозний конфлікт між козаками й військовослужбов-

ністри оборони зверталися до сучасних гетьманів (згадаймо звернення О. Кузьмука до керівника “Козацького війська запорозького України” Д. Сагайдака), щоби ті не використовували однострої військовослужбовців, але пізнали наслідки правового нонсенсу: “Ми не порушуємо форму одягу, бо ми її самі затверджуємо”... З іншого боку, генеральські зірки козаків, особливо в провінції (де у військоматі й УМВС знайдеш хіба що майора) не лише піднімають суспільний статус пересічної особи, але й дозволяють “пробивати” необхідні рішення місцевої влади. Відставники різних військ, до речі, також доволі представлені в козацтвах (в окремих — до 80 %): по-перше, пієтет до форми (й зірочки на погонах набагато солідніші), по-друге, нові фінансово-політичні можливості, по-третє, ще світить перспектива перетворення козацтва на підрозділ ЗСУ, як це колись задумувалося міністром оборони К. Морозовим і гетьманом “УК” В. Мулявою.

Не маючи широкої популярності серед загалу, козацькі організації, використавши слоган “ми — еліта”, перетворилися на верстати масового продукування генералів. Їхня діяльність, по суті, звелася до жорсткої конкуренції у залученні (часто — нав’язливо) до своїх лав чиновників середньої ланки, а якщо пощастить — то і “вір-персон”. На місцях “завербовані” чиновники-середняки ста-

ко 90 нардепів минулого скликання (нині, судячи з усього, не менше кількох десятків). Ширилася інформация, що серед інших у запорожці отаман прийняв Петра Порошенка та Павла Матвієнка. Подейкують також, що покачає пан Сагайдак дещо нав’язливо й переважно заочно. Втім, у парламенті він має і серйозних лобістів, як-от экс-кандидата у президенти Володимира Нечипорука, який очолює умовну “фракцію” козаків у ВР і прославився як чи не найбільший орденоносець після Віктора Януковича. До речі, запорожці Сагайдака є лідерами піару шляхом нагородження публічних осіб грамотами й орденами. Не менш цікаво й те, що пан Нечипорук прославився не тільки лобіюванням “відродження козацтва”, а й у своїй послідовності зайшов далі — відродив “інститут князівства” в Україні, ставши “Великим князем Київським і Всея Русі-України” й головою міжнародного об’єднання “Княжий собор”. Пан Сагайдак, у свою чергу, щоби вирізнитися серед десятків гетьманів ексклюзивно оголосив себе маршалом козацтва. Між тим, “Козацтво Запорозьке”, хоч і декларує позаполітичність, здобуло чи не найбільше політичних союзників у нашому політикумі. “Захист канонічного православ’я” (УПЦ митрополита Володимира) та інші панслов’янські ідеї організації Сагайдака максимально зблизили її з лідерами лівих, проросійських партій та об’єднань. На додаток, багаторічна охорона Лаври розширює фінансові джерела й підносить суспільний статус козаків.

Узагальнюючи сьогоднішню ситуацію, можна сказати, що чимало козацьких структур створювалися, або ж існують, синхронно працюючи “в тіні” з партіями. Так, “Козацтво України” (нині отаманом якого є О. Омельченко) і “Українське козацтво” партію “СІЧ”, на парламентських виборах 2002 р. увійшов у блок НДП-НДС, найсумлінніше виконував політичні замовлення влади. Анатолій Попович (“Козацтво України”), фактично творячи козацькі реєстри за рахунок членів Федерації бойових мистецтв України (надягаючи шаровари, наприклад, на каратистів), оголосив про творення Козацької партії, працював на виборах із Всеукраїнським об’єднанням християн В. Бабича, був помічником відомого С. Гавриша. Анатолій Шевченко (“Українське реєстрове козацтво”), очолюючи Донецький інститут штурного інтелекту (масово поповнює своє козацтво студентами й викладачами, і не лише свого ввз) й чимало років працюючи в КДБ, у свою чергу, посідав особливе місце через близькість до В. Януковича, який і витягнув пана Шевченка в Київ. Організаційно-фінансове сприяння экс-прем’єра дозволило пану Шевченку не тільки чи не найкраще з усіх козацтв закріпитися у Києві, а й розбудувати мережу по Україні (із зарплатнею районним отаманам). До речі, “УРК” працює в сув’язі зі створенням Шевченком “партією духовності й патріотизму” й чи не найактивніше підтримувало пана Януковича на виборах. Попри це, сьогодні пан Шевченко так само віддано присягнув новому гетьману “об’єднаного козацтва” Віктору Ющенкові. Те, що він на Хортиці подарував коня Президенту, а на Раді заявив, що козаки мають самі заробляти гроші, як-от “УРК”, в якого на рахунок 5 мільйонів, чітко говорить про стабільну комерційну основу діяльності “УРК”, як і про можливість вести незалежну від держави гру.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ГЕТЬМАНСТВО АБО ХАЛЕПА ДЛЯ ЮЩЕНКА

Фото В. Задуманського

фіксованого членства в громадській (!) організації з козацькою назвою. А статус громадської організації зумовлює її незалежність від держави, тобто унеможливлює нав’язування з боку держави жодних вимог і критеріїв набуття статусу “козаків” і виконання ними конкретних завдань. Таким чином, влада створила правову колізію і можливість виникнення суспільного конфлікту на основі необґрунтованої привілейованості людей, від яких ніхто нічого не може вимагати, так само, як і проконтролювати їхню діяльність. Тим часом в Україні непомітно для всіх “козаки”, маючи неабиякі пільги, прибирають до рук сотні гектарів землі й використовують її не інакше, як у своїх комерційних цілях.

Отже, з середини 1990-их ро-

ками. Парадокс у тім, що дозвіл “на використання козацької символіки та атрибутики” десятки організацій використали на свій лад, і кожен “гетьман” чи “верховний отаман” у купі зі “старшиною” позапроваджували внутрішньоорганізаційні однострої, перейнявши собі без узгодження з оборонним відомством форму військ ЗСУ. Таким чином, на вулиці столиці й провінційних містечок вихлюпнулося тисячі новоспечених генералів, яких люд переважно сприйняв як “якихось ненормальних” високих чинів наших силових структур (до маленької нашивки, що ідентифікує козака, й не додивешся). До речі, це поступово дискредитує образ військового в очах громадськості й створює враження невдалого маскараду. Навіть наші мі-

ранніші сприяли виділенню “кровному” козацтву земель, приміщень і коштів для проведення “свят”, “фестивалів” та інших елементів їхньої статутної діяльності. Публічні люди, зокрема народні депутати, залучені до козацтв, по-перше, працюють на імідж організацій, по-друге, лобіють земельно-матеріальні асигнування козакам, і, по-третє, сприяють гарантованому законодавчому закріпленню козацьких пільг і привілеїв, тобто проштовхують через парламент законопроект про козацтво. Серед усіх козацтв найбільше членів у парламенті спромоглося завербувати “Козацьке військо запорозьке України” (з 2003 р. просто “Козацтво Запорозьке”) Дмитра Сагайдака. Отаман Сагайдак заявляв, що до його козацтва пристало близь-

Продовження на с. 4

Закінчення. Поч. на с. 5

тудії ім. Довженка на самій студії. Саме цю загалом-то невинну спробу залеклі маніпулятори від ЗМІ намагалися потрактувати так, щоби зганьбити міністра, а в її особі — і нову владу загалом.

До речі, це було намагання прокоментувати подію. Та наші медіа частіше полюбують коментувати висловлювання, а не події; “на подіях” треба побувати, з’ясовувати їхні причини та обставини, мотиви дій їхніх учасників тощо. Наприклад, щоб ставати на захист Охматдиту, слід було їхати не за тридев’ять земель, а на Стрітенську, поглянути, скільки там приміщень віддано в оренду, скільки кабінетів займають професори різних педіатричних кафедр, чому одні кабінети працюють тільки до обіду, а інші — лише після нього тощо; але — не поїхали, а лише цитували то міністра, то головного лікаря. А відтак: рятуйте Охматдит (разом із СДПУ(о))! Але ж на масмедійний коментар заслугує винятково те, що має подібний сенс, а не будь-яке недолуге просторікування політичного пустодзвона. А саме з такими “висловлюваннями” маргіналіз від політики тижнями носяться наші заповзяті журналісти, необачно вирощуючи таким чином із політичної мухи — сло-на: маргінал-“висловлювач” зі своїм кузьмопрутковським фонтаном подорожує від студії до студії, зі шпальт одного видання — в інше, глибоко переконаний інтерв’юерами у своїй причетності до долі держави. Спробуйте переконати його у протилежному!

Коли ж наші масмедійники мають справу із власне подією, то вона тоне у словесних гейзерах журналістських оцінних суджень, перетворюючись на банальний “інформаційний привід”. А точніше — на привід наставляти аудиторію на єдино правильну позицію. Ця наставницька місія часто здійснюється через спотворення об’єктивного змісту того, що відбулося чи має відбутися. У “приводі” не тільки віднаходять, скільки приписують йому щось сенсаційне, а то й — вершина професійності в нинішньому її розумінні — скандальне. Новини при тому перетворюються у просту нагоду для критичних випадів чи й інвектив на адресу влади (нагадаю дивну обставину — тільки не законодавчої, білої та пухнатої).

І знов-таки: заради чого відбуваються ці перетворення? Во ім’я читабельності, слуханості, баченості журналістської продукції? А чи для дискредитації нинішньої влади в інтересах тих кіл, що їх Кабмін позбавляє прибутковозабезпечуючих привілеїв і пропонує їм ділитися долею надприбутків з державою, а отже, — і з її громадянами? Частина журналістів здійснює трансформацію події у скандал на замовлення зацікавленої сторони, інша ж частина в ейфорії від можливості говорити будь-що і в полоні sancta simplicitas підспівує першим, не підозрюючи про можливі наслідки.

І всі гуртом переконують вас, яку нездалу владу ви для себе обрали. Починають, звісно, з Президента, в’їдливо коментують кожне його слово і крок, ганять за зроблене і ще не зроблене. Тямущу й мислячу, але схильну до радикального лібералізму (чи ліберального радикалізму) К. Щоткіну не задовольняють уявлення Президента про майбутнє Української Церкви. Послухаймо, як вона висловлює це невдоволення: “А тут ще Президент зі своїми пророцтвами прийдешньої Української помісної церкви. Це все(?) я десь уже бачила...” (ДзТ від 26.03.05). Поминемо модний зараз дискредитуючий на-

тяк на дежавю. А от про Президента сказано наче про набридлого невдаху-хлопчача, який з дурниціми вкотре втрутився до серйозної розмови дорослих. І з якої великої літери не писала б п. Щоткіна тут Президента, за нею не заховаєш неповаги до нього. І — що гірше — з-за цієї останньої зрадливо визирає і неповага до себе...

Та в журналістці “руки сверблять” (це слова п. Катерини про Президента). І вона з випробуваним іронічним інструментарієм втручається до царини не просто особистого, а, вважаєте, інтимного: найкумедніше для неї, що уявлення Президента про Помісну Церкву такі ж щирі, як і любов до Шевченка (мовляв, попри настійні новочасні стягування його з п’єдесталу), як колекціонування української старовини. Аякже, рушив у політику — будь готовий до того, що сміятимуться не тільки над твоїми захопленнями, а й над твоєю любов’ю та щирістю.

А над твоїми естетичними смаками та мистецькими уподобаннями і поготів. На тій же шпальті інша, але така ж дошкульна Катерина — Ботанова — інкримінує Президентіві культурницьке “ґрунтівство”

ЧИ НЕ СТАЄ ЧЕТВЕРТА ВЛАДА ТРЕТЬОЮ, або 150 ДНІВ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ (СВА)ВОЛІ

(ну, це майже те саме, що й осудна нині любов до Шевченка, тільки в тусовочній термінології). А сама в цьому ж абзаці обурюється чийось “переходом на особистості”... Воістину, поліна у власному оці не бачать!

І це зовсім не поодинокі випадки цинічного вторгнення в особисте. Ось уже й респектабельна “Критика” (2005. — Ч.3. — С.12) надає свої шпальти для суто бульварної репліки якоїсь Олени Русіної про “фольклорну зачіску нашої сексапільної прем’єрки”.

Пані Ботанова звинувачує нову владу в слідуванні “найкращим традиціям старої влади”. Навдивовижу жужитий прийом: ось уже років 15 одностудій авторки з такою ж переконливістю звинувачують “національних демократів” у слідуванні більшовицьким традиціям, приписують їм якийсь “нацреалізм” як ганебну видозміну соцреалізму тощо. І все це в ім’я захисту справжньої демократії. Досить “тоталітарна навіпаки” (і я звернувся до випробуваного прийому, але, сподіваюся, з більшими підставами) картини виходить, яка до демократії навряд чи має якийсь стосунок. Уявляєте, як “демократія” вимовляється менторським тоном?

ПОЛІНО У ВЛАСНОМУ ОЦІ, або ТЕАТРОМ ПО ПРЕЗИДЕНТОВІ

Рішення Європейського суду із прав людини від 29 березня 2005 р. мало б стати дуже резонансним інформаційним приводом для всіх мас-медіа України. Що тільки за останній час не ставало у нас “топ-новинами”: і розмаїті конфлікти в новій владі, щоразу роздуті журналістами до масштабів скандалу; і утистки каналу НТН, за який вступається Громадська рада захисту свободи слова, хоча всі ці тяжкі для нього часи переслідувань канал преспокоїно реалізує цю свободу так, як вважає за потрібне; і зазіхання чинов-

ників (звісно, нових; у старих усе було гаразд) на українську академічну науку; і нереалізована зустріч О. Білозір із працівниками кіностудії ім. Довженка, до зриву якої масмедійники, звісно, жодного стосунку не мали; і перевірка фінансово-господарської діяльності одного із київських театрів; і бензинова криза; і змова проти “Динамо”; і відбір учасників для цьогорічного Венеціанського бієнале; і спроба позбавити мандата одного із найпродуктивніших законотворців; і звільнення за наполяганням студентів із посади ректора людини з кількадесятирічним чиновницьким стажем, яка під завершення кар’єри перейшла до вищої школи і відразу обрала до себе тепле місце керівника університету; і т. ін.

А прецедентне для стосунків українських медіа і влади рішення Європейського суду таким приводом чомусь не стало. Хіба що для редакції “Дня”, яка гучно заявила про послідовність позиції газети. Шкода, що реальна політична платформа “Дня” при цьому залишилася неословленою, як і політичні орієнтири її справжніх видавців. А громадськість мала б знати, хто є реальним власником медіа,

ською. Проте редакція, розташувачи матеріал Д. Десятерика на першій шпальті газети, зробила вставку від себе в його текст, у якій прорекламувала заслуги меценатки та її “Віча”. Аякже, заплачено ж!

Приверну увагу читача лише до фаховості звучання і політичних обертонів матеріалів газети про неполітичну подію — ювілей театру ім. І. Франка.

Відразу зауважу: трохи дивний ювілей — 85 років з дня заснування. Про нього “останні півроку “День” не переставав розповідати”.

Ні, я розумію, що людям хочеться святкувати. А тим більше — людям творчим! То чому б не пошукати нагоди, коли й керівникам колективу треба влаштувати для своїх людей свято. А попри свято — певні відзначення, нагороди... А, крім того, підготовка до святкування та й саме свято поліпшує психологічний клімат у колективі. Хто з керівників цього не розуміє, той і не керівник зовсім...

Отже, ювілей. І статті про нього у “Дні”: спочатку четвертина першої шпальти за підписом Г. Шеремет, яка двічі констатувала образливу для “франківців” відсутність Президента на їхньому святі через

Фото Г. Оборакі

які політичні партії він репрезентує, погляди якої політичної сили поділяє редакція видання.

Фахові ж та моральні засади працівників газети її головний редактор, коментуючи ухвалу Європейського суду, сформулювала досить імпозантно: “...застосування європейських норм про свободу журналіста має поєднуватися з високим рівнем професіоналізму, а головне — відповідальності, дотримання етичних норм журналістики...”; рішення на користь журналістів “зовсім не означає всюдозволеності — на сторожі має бути завжди етика, совість і культура журналіста”. Шкода, що повсякденна практика газети розходиться з цими шляхетними деклараціями.

Не говоритиму ширше про те, що й нині звучить в інтерв’ю — іноді дуже розлогих — В. Януковича, В. Коновалюка, В. Медведчука, Є. Кушнарєва, Л. Кравчука, І. Шкірі, І. Різак, В. Горбала, О. Костусєва, в передруках висловлювань Л. Кучми, В. Сацюка, В. Коротича, в матеріалах С. Васильєва, К. Бондаренка, А. Гальчинського, зрештою, в дискурсі науковця Є. Головахи, всуціль пересипаному суто агітпропівською інтерпретацією останніх політичних подій в Україні. Усі ці матеріали носять відверто або — рідше — приховано маніпулятивний характер.

Не говоритиму цього разу і про явно замовні матеріали, яких у газеті чимало. Вони неупередженим читачем діагностуються безпомилково, як-от серія недавніх публікацій про п. Богословську — співлідера приснопам’ятного “Озимого покоління” — та її теперішнє “Віче” (див. “День” від 28 травня, 2 та 4 червня ц. р.). Цікаво, що Д. Десятерик, пишучи в одному із цих чисел “Дня” про концерт Г. Бреговича, не захотів інформувати читачів, що ця музична імпреза фінансувалася п. Богослов-

церемонію відкриття Року Грузії.

Справді, розбалували попередні чільники держави “франківців” і залюблених у театр журналістів: усім відомо, що не тільки ювілеїв, а й жодної прем’єри у театрі ім. І. Франка не пропустили ні Кучма, ні Янукович! Складно новій владі змагатися зі старою. І не тільки, мовляв, у цьому... Особливо на шпальтах “Дня”!

Але — попри відсутність Президента — немірний творчий потенціал театру ім. І. Франка, його славу, професіоналізм його колективу, так професійно захищені журналістами “Дня” (кого тільки не захищав “День” від влади: починаючи від п. Різак і закінчуючи Інститутом філософії; не знаю, як п. Різак, але філософам, мабуть, варто шукати певніший захист, бо “День” не стільки захищає кривджених, скільки, використовуючи нагоду, атакує владу) “ніхто не відбере”. Належить згодатися, що відібрати хотіли!

Чи оці безконечні повтори (майже рефренні), розпочаті на першій шпальті газети і продовжені на останній, не нагадують сумнозвісного 25-го кадру?

Загалом, повтори — чи не найлюбливіший маніпулятивний прийом газетярів “Дня”. Ось ще один приклад. 23.02.05 С. Солодкий назвав свій матеріал про візит Президента до Брюсселя — “Не прорив...” 15.03.05 німецький політолог відомого геополітичного орієнтації А. Рар писав у “Дні” про перебування Президента у Німеччині, і чи то сам політолог, чи редакція назвали матеріал “Цей візит не став проривом...” 6.04.05 той же С. Солодкий повідомляв про візит Президента до США під заголовком “Майже прорив...” І така обмеженість словникового ресурсу у “Дні” зветься журналістським професіоналізмом?

ОБГОВОРИМО?

ЗАПИТАННЯ ЗАМІСТЬ ПІДСУМКІВ

“Нація не може втекти від свого минулого, просто здійснивши революцію” (Джордж Орвел). Чи здатна українська 4-та влада, утверджуючи себе в владному статусі, сприяти прощанню нації з минулим? Риторичне з першого погляду питання насправді таким не є. І ця обставина має уважитись у низці наступних питань.

Чи є у нинішньої української журналістики адресати, перед якими кожний журналіст почував би свою відповідальність? Чи журналісти:

а) працюють тільки на себе, утверджуючи себе як незалежних (нарешті!), дошкульних (це тепер так цінується, прийнятні у фаховому середовищі), самодостатніх (аякже!) професіоналів?

б) працюють на господарів чи замовників, намагаючись за відповідну винагороду перетягти свою аудиторію на позиції, окреслені в замовленні?

Прем’єру і Президенту довіряє нині більшість громадян країни. І нехай у цій налаштованості значна доля авансу, проте не рахуватися з настроєм громадян масмедійники не можуть. Заради чого тоді журналістська більшість намагається підірвати цю довіру, переналаштувати громадськість? Щоб влада почувалася не так упевнено і ще частіше помилялася у рішеннях і діях? І від цього буде користь громадянам? Чи невпинні журналістські атаки на владу є психологічною підготовкою мас до прийняття ними реваншу, планованого колишніми господарями країни?

З усіх боків лунають нарікання, що влада нині діє непрофесійно. Але чи професійно аналізують і оцінюють прорахунки влади журналісти? Чи професійно користуються вони наданою їм свободою? У пресі вже звучало питання: хто насправді хворий — влада чи журналістика? Варто додати: хто непрофесійніший — нова влада чи стара журналістика? Сьогодні в Україні немає політичної опозиції, об’єднаної певною конструктивною ідеєю, а рівень критичності мислення суспільства невисокий. Тож чи рівень професійності вітчизняних журналістів дозволяє ЗМІ взяти на себе місію опозиції?

Чи здобули собі українські журналісти право на роль Господньої руки, що креслить небесний виро-к? Аякже, інформуючи абияк, вони судять, судять, судять... Так, журналіст не мав би ховати від глядачів, слухачів, читачів своє особистісне ставлення до події. Але хіба ці суб’єктивні напластування можуть до невпізнання спотворювати зміст самої події?

Чи майстри медіаманіпулювання, масмедійні кілери, в одіозності яких навряд чи хтось сумнівається, понесли на сьогодні мінімальні репутаційні втрати? Чи наразі відгукнеться помітна кількість журналістів на заклик Ю. Мостової, М. Рябчука, В. Павліва влаштувати об’єктивну тим, для кого журналістська етика була, залишається і, очевидно, буде порожнім звуком?

Вимога прозорості влади нині доходить до якихось абсурдних вимірів: чи то слідство належить вести прилюдно, чи то всі засідання Кабміну проводити на площі Леніна в Донецьку. Але чи прозорі ЗМІ у своїй редакційній політиці? Чи знає читач, глядач, слухач, хто реальний власник того чи іншого ЗМІ, яке — грубо кажучи, праве, центрове чи ліве — місце в медійному просторі України визначила для себе його редакція?

Невже ті 36 українських журналістів, починаючи з В. Бойка, які ціною власного життя оплатили загальне право на свободу слова, платили цю високу ціну і за той розгук масмедійного свавілля, яке спостерігаємо сьогодні, за ту ейфорію менторства і безвідповідальності, яку демонструють нині сторожові пси демократії?

• Тарас ГАВРИЛЮК

ОБГОВОРИМО?

Фото Г. Оборської

“І все ж таки це в нас, українців, на рівні генетики, — з боєм каже моя випадкова супутниця. — Ще не змогли забути безапеляційний менторський тон недавніх владців та їхніх масмедійних креатур, тільки почали сподіватися на панування в суспільстві та його засобах масової інформації людського над жлобським, як знову потужно звучать знайомі до щему нотки повчань. Насамперед, повчають Президента й уряд, нову владу наші заповзятливі ментори від ЗМІ. Свіжозасвічені на небосхилах чесних і “вжечесних” новин зірки і щойно одипломлені претенденти на зоряний статус ставлять владі в лоб незручні не так питання, як інвективи, та іронічно коментують спроби відповідати на них, демонструють свою зверхність, владність і неповагу...”

Я не схильний тією ж мірою жаліти владу, що й моя співрозмовниця. Але згоджуюся з нею в іншому: справді, журналісти сьогодні безупинно повчають, повчають, повчають...

ЧИ НЕ СТАЄ ЧЕТВЕРТА ВЛАДА ТРЕТЬОЮ, або 150 ДНІВ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ (СВА)ВОЛІ

А я не можу не запитати: а з висоти якого такого досвіду? Досвіду пошуку 30 срібняків в обмін на фахову честь і гідність? Досвіду беззастережного виконання темників? Досвіду оскаженілого цкування всіх, хто хоча б чимось загрожував комфорту недавніх “сильних світу цього”? Досвіду лицемірної (бо переважно тільки декларованої, та й то крадькома) солідарності із гнаними і переслідуваними колегами за фахом?

Звісно, наявність у всіх без винятку засобах масової інформації критики чинної влади складає добру підставу для сподівань на те, що свобода слова не залишатиметься проголошуваним і навіть відстоюваним принципом, а втілюватиметься у самій практиці мас-медіа та публічній вербальній поведінці громадян держави.

“Плекаймо критику влади, яка ніколи не заводить!” — звучить зі шпальт “Дня” (05.04.05) — “солідної газети”, за переконанням М. В. Поповича. Але ж пригляньмося до мас-медій, які претендують на статус об’єктивних (не торкатимемося зовсім беззастережно “жовтих” засобів масової інформації), яка в них критика: зважена і збалансована чи знівельована, розгорнута в конструктивній перспективі чи руйнівна, справедлива чи наклепницька? Заради чого вона здійснюється: для поліпшення справ у країні чи для психологічної підготовки прийняття “біомасою” реваншу колишніх? А може, й для утвердження у зоряному статусі надто амбітного журналіста?

І ще: кому ж така критика не заводить? Громадянам України, які в більшості своїй продовжують довіряти владі і не збираються повертатися до стану “біомаси”? Владі, яка вчиться керувати державою і разом з тим долає впертий і вмілий опір недавніх “хазяїв життя”? Самим журналістам, що, за словами В. Маликовича, роздубавлюють у мас-медіа істерію, забуваючи про відповідальність як моральну категорію, внутрішній регулятор поведінки?

І, нарешті, чому всі без винятку ЗМІ зосередили увагу саме на діях влади, на політиці? Адже як би не домінувала ця остання, та життя нашого загалу не зводиться до життя політичного. Є значущі події економічні, соціальні, культурні, навіть приватні, а вони або не пот-

рапляють у поле уваги ЗМІ, або опиняються на маргінесі цієї уваги, або знову ж таки політизуються.

Суспільствознавці добре знають, що в процесі реформи трансформуються, по-перше, інститути, по-друге, соціальні структури, портрети, соціокультурні виміри суспільства. Чому наші аналітики й коментатори висмикують із цієї триєдності лише один із множини інститутів — владу, тобто тільки один елемент із першої частини цілого, яке піддається трансформації? Елемент, який не мав би бути самодостатнім, самоціллю, а тільки засобом. Звідки така звуженість уваги? Одним лише посиланням на солодощі донедавна забороненого плоду тут не обійтись. І чому цей елемент цілого став для ЗМІ та політиків-експертів не стільки предметом аналізу, як мішенню, предметом атак? Тільки тому, що це нині дозволено? І що влада стала навівно відкритою? А може, й тому, що за всі попередні роки держава, відвернувшись від своїх громадян, відвернула і їх від себе, примусила спільноту, передовсім, її інтелектуальні верстви, забути про те, що держава в нормі — це створюваний спільнотою прихисток; своє місце в політичному всесвіті, захищена, хоча й відкрита світові домівка буття спільноти. Хто ж руйнує власну домівку? Чи принаймні налаштовує її мешканців на байдужість до її долі, до того, чи розсиплеться вона в порошок, чи стоятиме довго й надійно?

КОТЛЕТИ І МУХ — ОКРЕМО!

Погляньмо на ситуацію в нинішніх наших ЗМІ з погляду інформування й оцінювання. Здається, першим і головним, хоч і не єдиним завданням журналістики є інформування. Розумію, що журналіст — жива людина зі своїми переконаннями, нерідко суперечливими; розумію, що слово масмедійника не може нести якусь дистильовану, геть позбавлену оцінкового забарвлення інформацію — “голий факт”. Розумію, що журналіст не може пропонувати аудито-

рії подію без будь-яких суб’єктивних напластувань. Але у фаховому форматі подача мала б бути такою, щоб читач, слухач, глядач міг відрізнити, де власний зміст події, а де її інтерпретування. До того ж судження фахового коментатора мали б бути не лінійними, однозначними, а радше своєрідним віялом інтерпретацій, у тім числі альтернативних.

Звісно, журналіст прагне брати участь у формуванні громадської думки, але ж не дезорієнтувати при тому суспільство, не нав’язувати громаді готові, до того ж необгрунтовані вердикти. Йому б бачити у своїх адресатах людей із певними позиціями й не нехтувати цими останніми, не принижувати гідності співбесідника, демонструючи зверхність і повчальність.

І тут я мушу звернутися до досвіду “першої і найкращої розмовної радіостанції України”. Прислухаймося, як не в “дикторський”, а в ледь не диктаторський манері звучать питання, ремарки, судження провідних ведучих її програм, як вони невгамовно і пристрасно атакують владу. Як суворо і непримиренно, наче змагаючись із найстрогішим слідчим або найвойовничішим прокурором, запитують репутацію вони представників влади, як безцеремонно обривають радіослухачів, репліки чи питання яких ім не імпонують (так, наче головне в роботі радійника — охопити інтерактивом найбільшу кількість слухачів, забезпечити максимум учасників за мінімум часу). Зате як майже улесливо поведуться ці журналісти з неприємлями чинної влади, яких запрошують на роль експертів, часто не рахуючись із їхньою сумнівною навіть для нашого поганьбленого політикуму ствердженням ці журналісти! У цих твердженнях, особливо коли вони стосуються Президента чи уряду, ключовими й акцентованими є слова “мусить, треба, належить, слід...” А як категорично міркують, і переважно в тональності фортісимо: “Абсолютно! Це аксіома! Без варіантів!” На палітрі цих журналіс-

тів сьогодні лише одна барва. І в цьому темному кольорі вони бачать і зміст владних ініціатив і дій, і деталі, що їх супроводжують.

Згадується давніша розмова про переговори президентів Ющенка і Ніязова. Мало того, що їхній скромний результат ставиться на карб виключно Президентів України, наче журналіст не знає, що результат цей залежить від обох сторін (а іноді й третьої, в переговорах безпосередньо не присутньої). Ставиться під сумнів і самий формат перемовин: те, що президенти зустрічалися віч-на-віч, здалося журналістові “дивним способом ведення переговорів”. Наче український і туркменський лідери започаткували такий спосіб, створили дипломатичний прецедент!

Найгірше, коли запрошених до студії намагаються стягти чи опустити до якогось негідного, навіть нищого рівня мислення і почування. Ось ведуча “Ери FM” двічі запитує нового голову Київської облдержадміністрації, чи не керується він почуттям помсти, усуваючи з керівних посад осіб, котрі дискредитували себе зловживаннями владою. Спочатку це стосується всіх “відлучених”, а відтак спеціально подружжя Засух. Не зупинятимуся на суперечності в самому формулюванні питання. Суттєвіше інше: які в журналістці підстави підозрювати п. Жовтяка в такій нищій мотивації його публічної поведінки? Що, вона, так би мовити, піймала його раніше на чиненні якихось актів помсти?

Прикро це констатувати, але журналістам, переважна більшість яких щойно вихлюпнулася із “темникової” темноти на світ Божий, бракує справжньої самоповаги. Вони намагаються надолужити її поверховим усезнайством, пихатістю таких собі відчайдухів від пера чи мікрофона, яким громадська й моральна відповідальність і не снилася, бундючністю невігласів. Уранці 23 березня ведучий “FM Ери” запитує, чи не перетвориться НСНУ “в прототип колишньої КПРС”; стає соромно за журналіста, який не розуміє, що прототипом може слугувати лише те, що передувало у часі. Той самий ведучий 7 травня, маючи на оці, що люди, про яких він веде мову, досить відомі, бо давно вже в політиці, скористався словом “одіозні”, що оз-

начає — неприємні, антипатичні, а трохи згодом говорив про “ляпас” замість “ляпсуса” (“...а тут такий ляпас!”). Увечері 14 травня від того ж ведучого можна було почути вираз “апелювали тим”, тоді як апелювати, тобто звертатися за підтримкою, можна до когось. І цей журналіст тут же робив зауваження Президентів за те, що той не дуже вправно будував речення...

У тусовковому загалом-то журналі “Книжковий клуб” (ч. 1 за 2005 р.) Роксолана Свято пише про лауреата цьогорічної Шевченківської премії, одну з найвідоміших і читаних нині (її книги за останні роки часто видаються і розкуповуються досить жваво) українських письменниць: “Лідером “Книжки року — 2004” (до речі, майже беззаперечним) стала авторка, про яку знають досить мало (?). А читають її, мабуть, тільки найбільші любителі (!) сучасної української літератури. Маємо на увазі “Солодку Дарусю” Марії Матіос...” Такого поєднання примітивного снобізму і хворого себелюбства з елементарною необізнаністю у предметі розмови та в додачу апломбу немірного ще не довелося зустрічати. Чи не дичавіють справді наші політичні й культурні коментатори?

А хіба не дикуватим є запрошення на ті медійні осередки, що завоювали собі останнім часом довіру маси людей, на роль експерта К. Бондаренка. Адже експерт — це безсторонній знавець справи, спроможний представити реальність у її внутрішній правдивості. Чи не слід чекати, що ось-ось на тому ж радіо “Ера FM” в ролі експерта побуває і М. Погребинський? Чи вже побував? Якщо ми рухаємося до такої експертотократії, то пиши пропало...

Час прийти до тями... Ось кинувся було у вир Kulturpolitik сумирний, аполітичний і справді високопрофесійний кінокритик Д. Десятерик. Не втримався, поправлявся у “прокуророподібній риторичі” (його ж слова, хоча й не про себе сказані) на одній зі сторінок кінобійки. Та швидко отямився, охопив од азарту сутички і об’єктивніше оцінив низку епізодів кінопротистояння, зокрема спробу міністра культури без свідків попілкуватися з працівниками кінос-

Продовження на с. 6

Не лютуйте словом!

Володимир Мономах

— **Як Ви оцінюєте стан кіноосвіти в Україні в цілому і що Ви можете сказати про кінофакультет Національного університету театру, кіно й телебачення ім. Карпенка-Карого? Чому студенти й випускники саме цього закладу привозять в Україну левову частку нагород і відзнак із престижних кінофестивалів?**

— На сьогодні це практично єдина в Україні інституція, що готує фахівців у сфері кінематографії. Є ще вищі курси телебачення, є факультет в університеті культури й мистецтв, який випускає режисерів кіно і телебачення, але вони дають доволі безсистемну освіту, до того ж, незрідка пов'язану із фінансовим здирництвом, — тому звідти не вийшло жодної творчої особистості, яка б запропонувала більш-менш помітний фільм, навіть вузькому колу поціновувачів. Тож кінофакультет університету ім. Карпенка-Карого — єдина alma mater, яка залишилася вірною целолюїду як ідеології.

У мене безліч претензій щодо якості й системності освіти в цьому закладі. Проте команда людей, яка там працює — безсистемно, інтуїтивно, наративно, — а однаке продукує високоякісний творчий продукт. Я думаю, все це відбувається завдяки одній банальній речі: є мрії людей, які натхненно намагаються здобути цю професію, знайти творчий вихід у своєму житті, які здогадуються, що існує місце, де цьому навчаться, вони йдуть туди, і тільки ця віра породжує результат. Отже, в молодих є віра і надія, чого вже немає у старшого покоління, яке цинічніше дивиться на світ, хоче мати “садок вишневий коло хати”, можливість щорічної постановки й щоб їх ніхто не чіпав. У молодих немає нічого, крім власного “Его” і бажання творити. Молоді митці це прекрасно розуміють і прагнуть випробувати себе в світовому контексті. Тому для них традиції, які були взірцевими для попередніх поколінь, — скажімо, робити кіно з дулею в кишені (проти партії, проти панівної ідеології) — це вже перегорнута сторінка.

— **Гаразд, згоден — із кінофакультету вийшло багато призерів міжнародних фестивалів, але ж формат, у якому вони перемагають, це всуціль “короткий метр”.**

— Бо в них немає можливості знімати інші фільми.

— **Добре, але є ще один нюанс — специфічна стилістика, яка нині сприймається як альтернатива продукції хай-тек. Наші молоді митці спонтанно, інтуїтивно втрапили в цю кон'юнктуру, але ж колиш вона зміниться, а на саму лише інтуїцію покладатися ризиковано...**

— Приз на будь-якому фестивалі — це втрапляння у кон'юнктуру. Вже двадцять років ні для кого не секрет, що нашим фільмам дають нагороди, тому що їх елементарно жаліють. І так триватиме доти, доки ми не навчимося поважати себе й не вийдемо в індустріальну систему виробництва й оцінки кінопродукту. Наприклад, коли моя робота “Мамай” стала претендентом на “Оскар” в Американській кіноакадемії, цей фільм розглядали як радикальний артовий продукт. Ім тоді це здалося дуже цікавим. Та й зараз, коли в Сполучених Штатах заходить мова про “Мамаю”, то зазначається, наскільки креативною має бути держава Україна, коли вона на фестивалі фільмів із відчутним комерційним забарвленням (це не фестиваль, по суті, а конкурс продюсерського кіно) представлена

зовсім іншим за стилістикою фільмом. Експерти продовжують думати, що це був спеціальний креативний крок, покликаний змінити імідж країни.

— **Що Ви можете сказати про українську школу кінооператорів? У якій вона нині стані?**

— Це завжди була реальна школа. Україна своїми рясними дощиками, квітучими садами породжує людей, які вміють цінувати красу й уміють закомпонувати її в рамку кадру. Це — просто земля плюс достатньо технологічно якісна школа, яка проводить студента через вишкіл фотографією, через ретельне вивчення образотворчого мистецтва. У нас оператор — художник і ставлення до нього — відповідне. У світі — це суто технологічна професія, яка має стосунок лише до виробництва. Але ми сприймаємо кіно очима не режисера, а оператора. Це зміщення і зумовлює достатньо високу якість української школи кінооператорів. Досить часто посередні й відверто погані — з точки зору режисури, сценарію чи акторської гри — українські картини бувають дуже цікавими за зображенням, у них трапляються кадри світового класу. Це — наша специ-

певне, так і було. Безперечно, Довженківські тексти належать до високої літератури, але за сучасними критеріями вони аж ніяк не кіносценарії. Наші сценаристи — це геніальні архітектори, які, втім, не володіють основами “сопромати”, коли справа доходить до втілення задумів.

— **Із технологією все зрозуміло, а наскільки може бути конкурентоспроможною наша методологія освіти?**

— Це не можна порівнювати. На скільки може конкурувати кінь з останньою моделлю “Мерседеса”? На бездоріжжі, зрозуміло, краще кінь, а на автобані — “Мерседес”. Це — абсолютно різні речі. У кількості кінських сил ми “їх”

там фантастичні роботи, з прецизавими експериментами. Я познайомився з Джоні Депом — те, що він робить у незалежному кіно, дає фору навіть європейським майстрам. Але ми цього не бачимо, воно не потрапляє на наш ринок.

— **А чи є готовність із боку тих же американських чи європейських майстрів влаштувати майстер-класи для наших студентів, наприклад, на кінофакультеті університету ім. Карпенка-Карого?**

— Є.

— **А чи готові наші метри від кіно допустити їх на цю територію? В якомуся осяжному майбутньому це можливо чи ні?**

— Це відбудеться незалежно

— В якийсь момент, коли я вже був досить незалежним продюсером, мене попросили прийти туди, аби об'єднати навколо себе молодих людей.

— **Але чому б молодим креативним митцям не створити незалежної структури?**

— Це відбувається, але поступово. Нова енергія — чиста і щира — нагромаджується, і вона може дати “нову українську хвилю”.

— **Наскільки мені відомо, існує проєкт виведення кіно з-під опіки Міністерства культури і туризму, створення окремого державного комітету, який опікуватиметься цією галуззю, — можливо, це справді зарадити ситуації?**

— Це лише декоративні заходи, які нічого не змінюють.

— **На чому варто зосередитися, щоб досягти реального результату?**

— Потрібне жорстке лобіювання національних інтересів на законодавчому, фінансовому, податковому рівнях. Інструментів — безліч, але має бути воля до їхнього використання для створення національного продукту. Сприяння кіноосвіті з боку держави означає створення інституції незалежних кінопродюсерів. Я знаю багатьох підприємців, що мають вільні кошти, які вони готові залучити в кінопроцес. Але це мають бути інвестиції, а не подарунки. Для цього треба навчитися бачити себе в світовому процесі.

Сфера кіно, та й узагалі, українського мистецтва — це вже не питання Міністерства культури, це питання національної безпеки. Україна зараз стає дуже ласим шматком для агресивних світових кінематографій, особливо російської. По суті, ми вже стали південною базою для виробництва російських серіалів. Невдовзі до нас прийдуть німецькі мегакомпанії, що спеціалізуються на виробництві подібної продукції. Ми надаватимемо знімальні майданчики, натуру, акторів для масовки, архітектуру — й усе.

Кіно — це обличчя держави, а мова — це голос її душі. У нас поки одне з другим не збігається, але наше чорно-біле невміте обличчя усміхається світу, там дивляться в наші очі й розуміють, що вони мають колосальний вплив. Треба використати шанс Канн, Клермон-Ферана. Цим треба спеціально займатися, мають бути менеджери, промоутери. Наразі це роблять самі автори, які є людьми іншої формаші і мусять далі працювати в творчому плані. Тобто в нас є “шумахери”, але немає ані траси, ані болідів, ані внутрішньої “Формули-1”. І тому наших “пілотів” викрадатимуть для інших картин в інші країни, де існує кіноіндустрія.

У мене ще є великі сподівання на нову владу, на покращання ситуації в країні, хоча вже можна було б десять разів розчаруватися... Якось Ліна Василівна Костенко сказала, що в мене — смертельна доза оптимізму. Поки що я живу з цією дозою і маю надію, що й надалі наш кінофакультет збиратиме навколо себе фантастично обдарованих людей. А нашим завданням буде допомогти їм адаптуватися до “великого спорту”, перейти з “дворового майданчика” у професійну кінолігу. Варто скористатися своїм шансом, — поки на світовому ринку тримається пік інтересу до України як до певного явища. Починати потрібно саме з кіноосвіти.

● Розмову підтримував
Микола СКИБА

Лесь САНІН: «ПЕРЕЙТИ З «ДВОРОВОГО МАЙДАНЧИКА» У ПРОФЕСІЙНУ КІНОЛІГУ»

У числі 23 нашого тижневика опубліковано статтю Михайла Ілленка “Не ті, не тому, не так”, зосереджену на проблемі кіноосвіти в Україні — крізь її призму автор намагається пояснити стан вітчизняного кінопроцесу в цілому. Маємо просто неосяжне проблемне поле. Стан його розробки може викликати хіба що співчуття, проте полемічний запал нашого шановного автора, як на мене, занадто потужний, аби конвертувавши його у п-кількість друкованих знаків, благополучно “з’їхати” з теми, а предмет полеміки надто обширний, аби не спробувати глянути на нього з інших ракурсів. Наразі ми продовжуємо дискусію про кіноосвіту й кінопроцес в Україні з режисером Олесем Саніним.

фіка й над нею треба працювати. У нас також є дуже висококваліфіковані комп’ютерні дизайнери, які виконують роботу — реально — світового рівня, на замовлення кращих кіностудій. І це теж треба навчитися цінувати, бо ці люди з чітким математичним мисленням виховані на любові до краси.

А от із літературою для кіно в нас серйозні проблеми, дається взнаки, що в Україні ніколи не було власної сценарної школи. Тексти сценаріїв — це різновид утилітарної літератури, драматургія якої підпорядкована візуальному рішення. Я зараз працюю з двома американськими сценаристами британського походження — їхнє ставлення до тексту, до літери, до епізоду радикально відрізняється від того, до чого ми звикли. У великій кіноіндустрії сценарій є, по суті, головним фінансовим документом, на підставі якого збираються кошти для зйомок фільму. Для наших кіношників сценарій — це суто творчий продукт із потужною описовою частиною. Вважається, що взірцевими є сценарії Довженка — для нього самого

ніколи не наздоженемо, а в якості — є про що сперечатися.

Головна проблема нашого кінонавчання полягає в тому, що воно завжди було відірване від реалій виробничих і ринкових. Більшість наших студентів прагне бути схожими на великих митців, вони сподіваються лише на свій талант і забувають про технології. Хоч як це не дивно — талант іноді дозволяє “вигрібати”. Але далі — стіна: брак навичок, знань, розуміння специфіки професії. Причина? Відсутність ринку, де і перше, і друге, і третє здобувається в процесі конкуренції.

Як із цим боротися? От про це й варто розповідати студентам, залучати нові навчальні технології, майстер-класи проводити за участю представників інших шкіл. До того, як я поїхав у Штати, в мене було негативне ставлення до американського аналогу “авторського” кіно, тобто того, що переслідує, крім заробляння грошей, хоч яку творчу мету. Я тут не бачив таких фільмів. Коли ж я потрапив на кінофакультет Каліфорнійського університету, то побачив

від їхнього бажання (чи небажання). На жаль. Міг відбутися діалог культур між українськими майстрами, які, безперечно, зробили свій внесок у національне й світове кіно. Але вони так ревно й довго опікуються тим, щоб залишитися на олімпі — зі своїми званнями, регаліями, телефонними зв’язками з владою, — що не помітили, як цей айсберг перевернувся вершиною вниз. На поверхні опинилася не найкраща частина, бо ті ж “олімпійці” фактично знищили покоління своїх учнів, не давши їм творчо розкритися. Зараз практично немає режисерів, яким по 45—50. Їх не існує як покоління.

— **Чи існує нині в Спільці консолідована позиція щодо основних питань кінопроцесу?**

— Немає. Її й не слід очікувати, адже за радянської влади робилося все можливе, щоб розсварити митців і унеможливити консолідацію в принципі. Спілька створювалася у сталінську добу для контролю за виконанням ідеологічного замовлення.

— **Тоді чому Ви тримаєтеся цієї організації?**

ЮВІЛЕЙ

17 червня 2005 року відзначали 75-ліття непересічного політика, педагога, психолога й громадського діяча, відомого шістдесятника Михайла Гориня. Шану віддавали люди різних епох і професій, яких об'єднали історія й служіння народові. Владу представляв заступник держсекретаря України й син соратника Михайла Гориня Маркіян Лубківський, який виголосив вітальне послання Президента Віктора Ющенка. Пан Маркіян, звичайно, зрозумів несумісність високих слів і реально-го багатомісячного ігнорування звернень пана Гориня до різних владних інституцій, щоб такі провели черговий Всесвітній форум українців, який уперше за новітню історію України знехтуваний владою, тобто напівпровалений, адже до запланованої УВКР події залишається мізер часу. Однак заступник держсекретаря таки вийшов із критичної ситуації: "...Пробачте за це. Пробачте за ті листи, які Ви шлете і до Секретаріату Президента, й до Кабінету Міністрів із приводу проведення Всесвітнього форуму українців. Форум відбудеться. І я хотів би Вас запросити або ж прийти до Вас на розмову з цього приводу". Цей "прорив" у взаєминах нової влади із громадським рухом світового українства й Михайлом Горинем зокрема, хоч і катастрофічно відтягнувся, але став подією ювілейного вечора.

Побратим по засланнях і чи не найкращий знавець життя Михайла Гориня Василь Овсієнко накидав деякі штрихи біографії особи, яка заслужила великого пош-

нування від своєї нації: "Його мама Стефанія була активісткою "Просвіти". Його батько був головою районної Організації українських націоналістів. Люди дуже активні, сильні духом, патріотичні й одержимі ідеєю України. Михайло зумів 1949 р. вступити до Львівського університету на факультет логіки і психології, але перед тим був 1944 рік, коли батько був у підпіллі, мама — вагітна, родину почали вивозити з села, але вони зуміли втекти. Це справді був героїчний вчинок. 5 років навчання в університеті теж не були простими. Михайла тягнули до комсомолу, а він відби-

3 років не проіснує. Те, що вони задумали, мало бути напівпідпіллям. Методи обирали найкращі — просвітницькі, себто проводити культурницькі заходи, вечори, пропагуючи національну ідею. Цей шлях справді тривав 3 роки. 15 квітня 1966 р. при виведенні заарештованих із будинку суду Костенко, Драч, Чорновіл і Холодний кидали підсудним квіти й скандували: "Слава патріотам!", а на адресу радянських органів кричали "Ганьба!" Ліна Костенко 15 квітня весь час судового засідання перебувала в будинку суду, схопила за кітель капітана міліції, штовхнула його... Ко-

вахту, доніс. Михайло отримав 15 діб карцеру, потім суд і 3 роки тюремного ув'язнення. Його відправляють у Володимирський централ, де умови дуже тяжкі: 980 ккал на добу, голодно. Там він намагається читати, почав вчити фінську мову від співкамерників... У 1976 р., коли виникає ідея створення Української гелісінської групи, Михайло Горинь визначив своє місце й видає інформаційний бюлетень. Його вираховували, хоча шість обшуків нічого не виявили. Тоді йому підкидають документ. Горинь оголошує голодівку. 10 років особливо суворого режиму, себто ка-

1984 р. помер Олекса Тихий, 4 вересня 1984 р. помер Юрій Литвин, 7 жовтня 1984 р. помер Валерій Марченко, 5 вересня 1985 р. помер Василь Стус. І це вже "перестройка", Горбачов на престолі! У Гориня інфаркт, хворіє нирки... Його повезли до Львова, ледь живого повернули назад на Урал і 2 липня 1987 року зовсім несподівано для нього "помилювали". Горинь приїхав до Львова дуже хворий. До нього підходить Чорновіл і каже: вже "гласність" у Москві, Литва піднімається, вже нам можна. Вони знайшли Івана Гея в селі і втроях відновлюють "Український вісник". У кінці

була грандіозна національна ідея. Так само свято козацької слави, коли мільйони людей зібралися на Капулівці... 2 роки він очолював УРП, тоді потужну силу, потім увійшов до проводу республіканської християнської партії і, врешті, очолив Українську всесвітню координаційну раду. Якщо в нас є звання "Герой України", то кому бути героєм, як не Гориню".

Богдан Горинь потішив публіку й доволі веселою історією: "Десь у 1963 р. Михайло передає записку: "Богдане, в мене стався приступ апендициту. Принеси мені якісь книжки". Йому зробили операцію і лікар каже мені: "Добре було б йому бульйону курячого принести". Я ж не знаю, як його звирити. Перебираю знайомих і згадую, що 2 роки після мене університет закінчувала Ольга Мацелюк і її товаришка Мирослава. Попросив: "Олю, звари бульйон, бо треба Михайла вивести з післяопераційного стану". Пішли з дівчатами в лікарню. Потім, виявляється, дівчата відвідують Михайла без мене. Через якийсь час Михайло каже: "Богдане, ти не маєш нічого проти, щоб одна з твоїх товаришок стала моєю дружиною?" Михайло перейшов на помешкання Ольги і я вже знав, що це буде найкраща конспіративна квартира. Через це помешкання перейшли сотні людей".

Дружина ювіляра Ольга Горинь наголосила, що українські герої виростили завдяки жінкам, які виховували дітей борцями, здатними йти на смерть заради Вітчизни. Вона як дружина також звершила свою місію.

● Олександр СОЛОНЕЦЬ

МИХАЙЛА ГОРИНЯ ТАКИ ЗГАДАЛИ

вався. Сказав: "Я віруючий, тому не буду вступати в комсомол". У стінній газеті намалювали карикатуру, як він ховається за Біблією, навіть виключили з університету, але ректор Лазаренко відновив... У 1959—61 рр. Михайло Горинь працював учителем у кількох школах, зокрема в селі Івана Франка — Нагуєвичах. 1961 р. він переїздить до Львова, де вперше в Радянському Союзі створює лабораторію фізіології праці. 1962 р. відбулася історична зустріч галицької та київської інтелігенції. До Львова приїхали Іван Дзюба, Дмитро Павличко, Іван Драч, Іван Світличний, Микола Вінграновський. Йшла дискусія, яким шляхом іти. Михайло Горинь знав, що підпільна організація більше

ли виводили заарештованих, біла кулаками по спецмашині, закликала присутніх іти до в'язниці, де були підсудні... Це через якихось 15 років після того, як проводилися збори трудових колективів, котрі виносили смертні вироків "ворогам народу". Тобто це був великий перелом у свідомості української інтелігенції. Тоді Михайло дістав 6 років ув'язнення у мордовських таборах. Приїхала до нього дружина Ольга Горинь, привезла передачу. Передачі не приймають. Вона дала наглядачеві гроші і він, не глянувши, що там, заніс передачу в зону. А там була праця Івана Дзюби "Інтернаціоналізм чи русифікація?" Михайло почав читати, днювальний побачив, побіг на

Фото Г. Овсієнко

мерного утримання, 5 років заслання і титул "особливо небезпечного рецидивіста". Горинь приїхав у Кучино, в табір, названий табором смерті. Нас там було небагато, бо вмирили. У травні

Горинь був одним із лідерів новоствореної Української гелісінської спілки, потім Народного руху України. Саме він запропонував організувати "ланцюг єднання" між Львовом і Києвом, це

ПО-СУСІДСЬКИ

Чого в Україну приїхав депутат держдуми Росії, голова Комітету зі сприяння зовнішньоекономічної діяльності торговельно-промислової палати Росії Сергій Глазєв, та ще й вирішив дати прес-конференцію в УНІАНі? Нервується Росія... Через невизначеність ситуації: куди усе ж таки піде Україна? Чи в ЄС, чи в ЄСП? Та й питання із можливим вступом обох держав у СОТ оптимізму Росії не додає...

За словами пана Глазєва, у Росії є інформація, що Україна на переговорах зі вступу в СОТ почала різко здавати позиції, по-перше, погодившись на різке зниження імпортного тарифу з кількох тисяч позицій товарної номенклатури, по-друге, українська делегація погодилася на підписання практично всіх необов'язкових угод СТО, у тому числі й на торгівлю авіатехнікою. Натомість, як повідомив Сергій Глазєв, російській делегації вдалося жорстко обмежити відкриття ринку послуг. Отже, якщо Україна першою увійде в СТО, то з повним відкриттям українського ринку послуг для іноземних компаній відкривається шлях до транзиту імпорту європейських товарів до Росії через Україну. Така ситуація нібито викликала справжній шок у торговельно-промисловій палаті Росії.

Не менше занепокоєння викликають у Росії і пер-

РОСІЯ ЗАХИЩАЄ НАШ СУВЕРЕНІТЕТ?

спективи України в Європейському Союзі. "Тоді у нас виникнуть зовсім різні торговельно-економічні режими", — заявив Сергій Глазєв, і додав, що в Росії є досить впливові сили, які поставляють наполягають на повному розриві торговельно-економічних відносин з Україною. І якщо Україна остаточно зробить європейський вибір (а вибір повинен бути один), то ці сили досягнуть того, що російські ринки для української сталі, цукру, товарів агропромислового комплексу будуть закриті. У торговельно-промисловій палаті Росії вважають умови вступу України в СТО неприйнятними, і у випадку такого вступу збираються скасувати угоди про вільну торгівлю. Що ж стосується вступу України в ЄС, то це призведе до термінового введення візового режиму між країнами (тут пан Глазєв відверто сказав, що в цьому випадку постраждають українські заробітчани), та й ціни на такі продукти, як газ, значно зростуть. Мовляв, купуватимете, любі українці, газ за ту ж ціну, за яку купує Німеччина. Чи витримає ваш бюджет? Чи треба вам той Євросоюз? І взагалі: як ви, такі горді та незалежні, можете віддавати свій дорогий суверенітет до Брюсселя?

Страшна справа! Говорили, що ніяких наднаціональних утворень не бажаємо, а самі у бік Брюсселя поглядаємо. То що ж нам пропонують російські поборники української незалежності? ЄСП, митний союз (єдиний митний комітет — такі ж наднаціональні утворення), та й усякі привілеї, які має "краще інтегрована з Росією Білорусь". А ще, на превеликий жаль пана Глазєва, ще не введено подвійного громадянства в Україні. Спитали його, чи правда, що Рогозін виступив із бажанням утворити фракцію російської партії "Родіна" у Верховній Раді України? А таки ж неправда, бо без такої штуки, як подвійне громадянство, це річ неможлива. "На жаль", — прохотівся пан Глазєв. Тож зрозуміли: до чого ведеться? Не дає спокою Москві незалежна Україна.

От тільки, що робитиме Росія, наприклад, зі своїми ж власними виробниками металургійної продукції, які за умов перекриття ринку стають монополістами та піднімають ціни на свій товар донесхочу? Є й у сусідів внутрішні проблеми.

А з нашим суверенітетом ми якось і самі вирішимо. Не треба нас лякати. Розумні...

● Радміла КОРЖ

ГАРЯЧА ТЕМА

Закінчення. Поч. на с. 3

Проголошене об'єднання козацтва під егідою Президента натикається на найбільшу проблему — абсолютну несумісність більшості козацьких структур як за своєю "аудиторією", так і за діяльністю й завданнями. Одні працюють як історично-дискусійні клуби, інші — як фінансово-політичні лоббі, як спортивні клуби, як охоронні структури, як псевдорелігійні секти, навіть як складові рекету...

Найбільше скомпрометував козацтво зв'язками з кримінальним світом отаман "Війська Запорозького" Олександр Панченко, який уже встиг відсидіти за рекет, і сьогодні, за поінформованими джерелами, теж "залетів" із серйозними фінансовими оборудками (після присяги Ющенку він, начебто, втік до Москви). Так само оригінальне місце в козацтві посідають язичницькі течії із запереченням усього християнського — "Звичаєва громада українського козацтва" й "Характерне козацтво"... Отож поєднати всі ці стихійні й неконтрольовані формування практично неможливо.

З іншого боку, козацькі привілеї і пільги напряму залежать від волі владних структур, які можуть на рівні законодавчо-нормативного акту позбавити нинішнє козацтво особливого статусу.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ГЕТЬМАНСТВО або ХАЛЕПА ДЛЯ ЮЩЕНКА

Тому козацтва завжди вірно служили владі (вибори — яскравий приклад) й, очевидно, не підуть на конфлікт із нею й надалі. І знову ми нашої розв'язуємося на правовий нонсенс: президентська команда змушена сьогодні адміністративними методами зганяти десятки де-юре незалежних від влади громадських структур в один, так би мовити, кагал. Ідея об'єднання, звісно, благородна, але без попереднього правового врегулювання є небезпека перетворити її на чергову профанізацію козацького руху. Первинна патріотично-культурологічна ідея козацтва вже, по суті, знівельована, адже більшість козацтв наповнені людьми, сумнівами щодо патріотизму: "Військо Запорозьке" Панченка-Дубограя, "Козацтво Запорозьке" Сагайдака, "Міжнародний союз козацтва" Хорофейка, "Козацька територіальна оборона" Седих та безліч інших. Вельми цікава нинішня тенденція, коли за останні 3 роки найбільше козацтв утворилося саме на Донеччині.

Одним із найоптимальніших варіантів виходу козацтва із правової і загальної кризи може бути створення козацьких військових професійних формувань при ЗСУ, своєрідної Національ-

ної гвардії. Рада Українського козацтва при Президенті на чолі зі Станіславом Аржевітиним повинна розробити нову державну концепцію розвитку козацтва, яка б, нарешті, остаточно й чітко визначила правовий статус козацтва. У разі створення Національної гвардії козацтва можна використати сучасні вишкольні методики підготовки військ спецпризначень і досягнення й традиції національних бойових мистецтв (Школи бойового гопака тощо) із системним національно-патріотичним вихованням, використати козацьку атрибутику й однострої (бажано, осучаснені), практикувати володіння традиційною козацькою зброєю. З іншого боку, при козацьких військах чи навіть навчально-освітніх закладах можна створити юнацькі громадські організації, котрі б готували молодь до майбутньої служби в козацтві. Отже, така концепція може працювати на духовно-патріотичне виховання молоді, на утвердження здорового способу життя й національних бойових мистецтв в Україні, врешті, на зміцнення обороноздатності держави. Козацтво може стати потужною базою формування професійного війська.

● Олександр СОЛОНЕЦЬ

СМАК

Нарешті настало літо, наближається "мертвий сезон", але поки що музичне життя Києва насичене яскравими подіями на будь-який художній смак, ось: 2 червня відбулися два концерти, які не можна назвати пересічними.

У Будинку органної музики виконувалися твори італійських композиторів, переважно старовинних. Звучала музика А. Вівальді, Т. Альбіноні, Б. Марчелло та інших авторів. Напевно, важко створити доречнішу темброву ауру для старовинного костюлу, де проходило дійство, ніж поєднання звуків ніжного сопрано і дзвінкої труби, величного органа, прозорого, шляхетного струнного оркестру і клавесина.

Треба сказати, що в мене особливе ставлення до старовинної (XV—XVII ст.) музики. Вона не руйнує, а лікує, дарує енергію, а не забирає її, піднімає настрій, рятує душу від сумнівів і тривоги. Ця музика — про чарівну італійську природу, про світле небо, про геніальне мистецтво Італії, про красу в усіх її втіленнях; прекрасне тло для прекрасного життя. У концерті взяли участь Ірина Калиновська (орган), Ольга Швидка (сопрано), Тамара Рой (флейта), Андрій Ільків (труба), Мирослава Которович (скрипка), камерний оркестр "Київські солісти" (художній керівник і диригент — Богодар Которович).

Але час рухатися далі! О восьмій вечора на Михайлівській площі відбувся концерт Горана Бреговича — не просто легендарного, а неймовірно улюбленого музиканта. Ефект, який справляла ця музика, повертає нас до прадавніх часів, коли люди працювали й відпочивали разом, і завжди — під музику. Багатотисячна аудиторія колихалася у єдиному ритмі; в цьому ж ритмі вібрувала земля під ногами, дихав простір навколо. Здавалося, у дійстві брали участь і Михайлівський собор, що кожен 15 хвилин невимусно приєднувався до музикантів мелодійним дзвоном курантів, і мова на сцені й у натовпі, яка підсилювала фантазмагорію звуками незнайомої мови, і київські сутінки, і вечірня свіжість — усе це створювало дещо фантастичне відчуття. Додавали вражень і якісь деталі: наприклад, на дах сусіднього будинку піднявся меломан і

КИЇВСЬКЕ МУЗИЧНЕ ЛІТО

слухав концерт, улаштувавшись там у позі купідона. За якийсь час він почав танцювати — прямо там, на гребені даху. Здавалося, музика охоплювала людей якоюсь невідомою раніше свободою, дозволяла робити все, що завгодно. У юрбі самі собою утворилися хороводи...

Брегович не обмежувався грою та співом; він також устигав диригувати, жартувати з публікою — не дивно для митця, який стільки встигає у житті. А вже Брегович закінчив консерваторію по класу скрипки в рідному Сараєво; вивчав філософію і соціологію — рухатися далі в цьому напрямку йому завадив величезний успіх його першого альбому. Був рок-музикантом, що заперечує існуючий політичний устрій: у 16 років Горан створив свою першу рок-групу "Bestije", де грав на бас-гітарі; другим його проектом стало тріо "Misa, Goran and Zoran", утворене 1971 року разом із двома талановитими музикантами; через кілька років Горан створив групу "Bijelo Dugme", що користувалася широкою популярністю у Боснії, особливо в молоді. За музику до кіно Брегович двічі отримував каннську "Золоту пальмову гілку" (фільми "Королева Марго" П. Шеро та "Підпілля" Е. Кустуріці).

Творчий тандем Брегович-Кустуріца легендарний, як Ніно Рота та Федеріко Фелліні: їх поєднує не тільки спільна мистецька робота, а й давня міцна дружба, любов до року, за допомогою якого вони висловлювали свою незадоволеність політичним режимом. Сучасники та співвітчизники, поєднані понад 30-річною дружбаю, вони розуміють один одного без слів. Сенсаційні результати їхнього художнього співробітництва можна пояснити тим, що композитор відмовився від пересічного звукового ілюстрування, створивши яскраву, свіжу, бурхливу музику, відмічену впливом маловідомого балканського фольклору. "Одна з причин того, що фільми Кустуріці популярні, полягає в тому, що він показує життя таким, яким воно є насправді:

Фото Г. Оборської

повне труднощів, коливань і несподіванок. Саме його недосконалу та безладну сторону я хотів передати за будь-яку ціну".

Тепер Брегович концертує сам по собі — точніше, зі своїм оркестром. Його записи користуються шаленою популярністю не тільки в шанувальників кіно: адже оригінальний стиль Бреговича, що базується на балканському фольклорі й запозичує найкраще з численних художніх напрямків сучасної музики, справляє враження і на аматорів, що не знаються на сучасних музичних тенденціях. Бреговичу 55, але він здається молодшим, коли бачиш його на сцені, і старшим, коли намагаєшся перелічити всі його творчі досягнення.

Відтоді, як Брегович перестав грати в рок-групах, його музика не виконувалася вживу. Цю ситуацію змінили концерти в Греції і Швеції влітку 1995-го, в яких Горан грав із "Весільно-похоронним оркестром". Згодом музиканти в тому ж складі виступали в Греції, Польщі, Швейцарії, Туреччині та Югославії. Після туру по Португалії, Франції й Італії, в Іспанії на фестивалі "Південь Піреней" група Бреговича була одностайно визнана кращим ансамблем року. Під час гастрольного туру деякими іспанськими містами преса називала Бреговича одним із найталановитіших композиторів нашого часу.

● **Олена ЖУКОВА**

МАЙСТЕР-КЛАС

BRITTEN FESTIVAL KYIV — МУЗИЧНА ДИПЛОМАТІЯ

Нещодавно в Україні відбувся другий BRITTEN FESTIVAL KYIV—2005. У рамках фестивалю було презентовано унікальний у своєму роді Тиждень співпраці двох визначних світових навчальних закладів: Гілдхольської академії музики та драми (Лондон) та Національної музичної академії України (Київ). Цей цікавий мистецький та навчальний проект включав постановку опери Бріттена "Поворот Гвинта", концерти, майстер-класи трьох провідних професорів Гілдхольської академії музики та драми (Лондон): Ронана О'Гори (фортепіано), Стефана Попова (віолончель), Кишиштофа Сметани (скрипка).

Своєрідною кульмінацією фестивалю можна вважати виставу "Поворот гвинта", створену за повістю Г. Джеймса. Це була дуже цікава для всіх її учасників спільна робота. Містичний сюжет, оригінальна музика в поєднанні з бездоганим вокалом та чудовою акторською грою виконавців, серед яких був унікально обдарований десятирічний хлопчик — виконавець однієї з головних ролей, без-

до, заслуговують на найвищу увагу. Концерт студентів обох академій, що брали участь у проєкті, у Великому залі НМАУ також поєднав цікаву й невимусно-строкату програму з талановитим та високопрофесійним виконанням. Наступний концерт фестивалю відбувся у Національній філармонії України та складався з масштабніших і серйозніших за задумом творів: лауреат Першої премії Конкурсу Б. Бріттена Сімонне Ламсма в супроводі Національного симфонічного оркестру України під керівництвом А. Вла-сенка виконала Перший концерт Сен-Санса; також прозвучала Перша симфонія Й. Брамса та друга частина з балету М. Равеля "Дафніс і Хлоя".

Позитивна, на мій погляд, особливість цього фестивалю — це його розмаїтість, тематична неупередженість у поєднанні з легким "освітнянським", просвітницьким ефектом. Тематична одноманітність більшості фестивалів, попри свої специфічні задачі, нерідко обмежує коло зацікавлених лише професіоналами, "відлякуючи" аматорів-меломанів.

● **Олена ЖУКОВА**

100 % УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ ВІД ПОЛТАВСЬКОЇ «ПРОСВІТИ»

ДРАЙВ

Цьогорічний фестиваль розпочався днем кіномистецтва. Глядачі мали змогу побачити "Залізну сотню" Олега Янчука та роботи молодих режисерів, учасників київської "Відкритої ночі".

Субота, 11 червня. Зранку на тихих малолюдних вуличках Полтави почали з'являтися приїжджі: галасливі компанії юнаків та дівчат, які із захватом бігали містом із фотоапаратами та камерами. Раптово почався дощ, що затягнувся на кілька годин.

Але на "Mazeny-fest" приїхали справжні фани українського року, які дружно вирішили: підемо на фестиваль будь-що!

Музична частина розпочинається майже вчасно, дощ відступає.

На "Mazeni" виступали кілька десятків молодих гуртів. Особливо запам'яталися "Дель тора" (Полтава) та "Оркестер Янки Козир" (Київ). Київські гості зачарували яскравим неповторним шоу, потужним і водночас ніжним голосом солістки, цікавими костюмами.

З відомих були: Тарас

10, 11, 12 червня у Полтаві утретє відбувся фестиваль "Mazepa-fest", який уже став помітним явищем української культури. "Батьки фестивалю" Микола Кульчинський (народний депутат, голова Полтавської "Просвіти"), режисер-постановник Сергій Архипчук та прес-аташе Олександр Євтушенко приємно вразили високим рівнем організації фестивалю та якісною музикою. Організаторів дійства, безперечно, можна назвати законодавцями української музичної моди.

Компаніченко, "От Вінта", "Гуцул Каліпсо", Катя Чилі, "Кому Вниз" та Тарас Петриненко, який завершував фестиваль.

Були на фестивалі й приємні несподіванки, що стали його перлинками.

Якби сама не чула, нікому б не повірила: уявіть, п'ять тисяч людей співає "хит XVII століття" "Іхав козак за Дунай" разом із Тарасом Компаніченко!

А згодом на сцені з'являється "Кому Вниз". Отут і почалося справжнє свято. Небували овації глядачів, скандування: "Кому Вниз!", "Кому вниз!", а

насправді злет емоцій небувалий та, нарешті, догоочікуваний виступ. Всі ми, мокрі від того клятого дощу, який ніяк не хотів ушухати, але щасливі, співали разом із Середою легендарного "Гуцула".

Та все має властивість закінчуватися. Закінчився й фестиваль "Mazepa-fest", що став традиційним і славиться якісною українськомовною музикою. Ну, що ж, з нетерпінням чекатимемо наступного року!

● **Софія ГОЛОТА, Полтава—Київ**

СЛОВО Просвіти

Засновник:
Всеукраїнське товари-
ство "Просвіта"
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА
Ярема ГОЯН
Павло МОВЧАН
Анатолій ПОГРІБНИЙ
Олександр ПОНОМАРІВ
Іван ЮЩУК

Перший заступник
головного редактора,
відділ політики
Олександр СОЛОНЕЦЬ
279-49-47

Заступник головного
редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
278-63-69

Відділ мови
Олександра ТКАЧ
270-55-57

Відділ культури
Микола СКИБА
279-49-47

Відділ літератури
Марія КРИШТОПА
270-55-57

Відділ коректури
Тетяна МИХАЙЛЕНКО
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Оксана ПЕТРИЧЕНКО
278-63-69

Спеціальний кореспондент
Радміла КОРЖ
279-39-55

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail:
slovo_prosvity@ukr.net

http://
slovo.prosvita.com.ua

Індекс газети
"Слово Просвіти" — 30617

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
"Преса України" у середу.
Зам. № 3301225

Загальний наклад — 42500

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за досто-
вірність інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою
право редагування та скорочен-
ня текстів.

При використанні наших
публікацій посилання на "Слово
Просвіти" обов'язкове.

Передплатна ціна, врахо-
вуючи поштові послуги:
на місяць — 3,29 грн.
на 3 місяці — 9,59 грн.
на півроку — 19,18 грн.